

2002

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

RAHOITUSTARKASTUS
FINANSINSPEKTIONEN
FINANCIAL SUPERVISION

► Innehåll

► Direktörens översikt	4	Verksamhets- berättelse 2002
► Finansinspektionens verksamhetsstrategi	6	
► Finansmarknaden 2002	10	
Verksamhetsmiljön och dess verkningar på finansmarknaden	10	
Strukturella förändringar på marknaden	15	
► Tillsyn	16	
Tillsynen av kreditinstitut	16	
Tillsynen av aktörerna på kapitalmarknaden	17	
Tillsynen av betalnings- och informationssystem	18	
Tillsynen av uppförandereglerna	19	
Marknadstillsyn	20	
► Reglering	24	
► Internationell verksamhet	31	
► Verksamhetsutveckling	34	
► Finansinspektionen i korthet	37	
► Bilaga	42	

► Direktörens översikt

Direktörens
översikt

Den finska ekonomin präglades 2002 av låg ekonomisk tillväxt. Läget var dock bättre i Finland än genomsnittligt i andra euroländer. Bankverksamheten riktad till hushåll och små företag var, i motsats till den övriga bankverksamheten, fortsättningsvis mycket lönsam. Räntemarginalerna minskade dock till följd av den hårdnande konkurrensen. Den låga räntnivån i euroområdet ledde till en allt hetare bolånemarknad. Detta bidrog för sin del även till stigande bostadspriser i huvudstadsregionen och vissa andra tillväxtcentra.

Räntemarginalerna för bostadslån börjar ur stabilitetssynpunkt redan bli alltför snäva. I Finland har bankerna generellt sett sådana räntepositioner att en ytterligare räntenedgång skulle tära på räntenettet. Inlåningsräntorna kan knappast sänkas mer, och genom att utlåningen i huvudsak är bunden till marknadsräntor skulle en nedgång i dessa direkt drabba bankernas lönsamhet. I detta läge är det inte längre önskvärt att räntemarginalerna minskar, i synnerhet som den ekonomiska tillväxten kan avta ytterligare och leda till ökade kreditförluster. Tiden framöver ställer hårda krav på bankerna. Nu gäller det att upprätthålla och förbättra kapitaltäckningen, med fokus på det primära kapitalet. En återhållsam vinstutdelningspolicy är alltså på sin plats. Övermodiga uttalanden om erövring av marknadsandelar är inte heller av godo.

För värdepappersmarknaden var även 2002 ett mycket svagt år. De sjunkande börskurserna lockade inte till nya börsintroduktioner och inom investeringstjänsteområdet i övrigt fanns heller inga större glädjeämnen. Genom företagsköp och fusioner minskade antalet börsbolag i Finland och denna utveckling ser ut att fortsätta. Aktie- marknaden har varit inriktad på handel med aktier i Nokia och några bolag inom skogs- industrin. Finlands avlägsna läge, små marknader och företag drar inte till sig utländska investerare när kurserna är på väg ned. På längre sikt utvecklas börserna i Europa oundvikligen mot effektivare och mer likvida strukturer som ger företagen bättre möjligheter till finansiering genom eget kapital. Vilken roll Helsingfors spelar i den strukturutvecklingen återstår att se.

EU har satt som mål att senast 2005 skapa en integrerad finansmarknad. Framsteg har gjorts, men redan nu står det klart att det tar längre tid än så. Banksystemen i Centraleuropa är fortfarande strukturellt mycket tunga och ineffektiva. Ännu återstår stora omstruktureringar. På värdepappersmarknaden infördes 2002 en mekanism för effektivisering av regel- och tillsynssamarbetet enligt den s.k. Lamfalussyprocessen, men först 2003 fås de första konkreta resultaten. EU:s utvidgning med tio nya länder skapar nya utmaningar, då många av de blivande medlemsländerna är rätt dåligt förberedda eller inte till fullo insett att de nationella marknadernas tid är

förbi och att en integration med den gemensamma EU-marknaden är oundviklig. Från de nobla principdeklarationerna i de höga politiska sfärerna är det en lång och kvalfull väg till praktisk tillämpning när alla måste avstå från sina ofta i eget tycke utmärkta system.

Också i Finland har vi på det praktiska planet ofta svårt att ändra på våra egna regelverk och strukturer efter internationella rekommendationer och beslut. Det har varit svårt att nå enighet om ställningen och befogenheterna för en oberoende finanstillsyn. Förslaget till ny lag om Finansinspektionen har i skrivande stund precis godkänts av riksdagen. Med de ändringar som gjordes under riksdagsbehandlingen är lagen ett betydande steg i rätt riktning men är fortfarande bara ett mellansteg. För att sätta i kraft kommande direktiv om integrering av EU:s finansmarknader, nya kapitaltäckningsregler för finansinstitut och internationella redovisningsstandarder måste den nyvalda riksdagen och regeringen besluta hur tillsynsmyndigheten kan garanteras befogenheter, resurser och finansiering med de begränsningar som vår grundlag ställer för en förvaltningsmyndighets verksamhet.

Jag blir alltmer övertygad om att en gemensam marknad inte kan skapas utan en långtgående harmonisering och samordning av reglering och tillsyn. Ett nätverk av nationella tillsynsmyndigheter är kanske inte nog. Samarbetet måste förr eller senare utvecklas mot en union, om målet är allvarligt menat. För tillfället är de nationella synsätten fortfarande så dominanta och de nationella skillnaderna så stora att det tar år innan målet nås.

Alla ekonomiska prognoser pekar på en försämring. Stagnerad tillväxt i Europa, och därigenom också i Finland, i förening med EU:s utvidgning sätter de överenskomna samarbetsstrukturerna och -avtalen på hårt prov. Man skulle önska att EU:s regeringskonferens också gick in för att utveckla de ekonomiska samarbetsstrukturerna och -reglerna. Utan en

fungerande gemensam ekonomi finns det heller inga realistiska förutsättningar att i övrigt bygga upp en dynamisk, fri europeisk union av nationer.

I Finland finns det fortfarande ett strukturförändringstryck på det finansiella systemet. Konkurrenten mellan banker, värdepappersföretag och försäkringsbolag på marknaden för långtidssparande och investeringsprodukter har resulterat i nya allianser eller nya banker utanför allianserna. Strukturaffärerna i Norden och även mellan andra länder kommer säkert att fortsätta. De juridiska och skattemässiga hindren för regelrätta gränsöverskridande fusioner tvingar fortfarande fram komplicerade holdingbolagsstrukturer som har föga samband med det faktiska företagslednings-systemet. Detta är en stor utmaning för företagsledningen och tillsynen. I goda tider har den juridiska strukturen ingen större praktisk betydelse. Men i en krissituation fördelas ansvaret och utpekas de ansvariga enligt de juridiska och inte de företagsekonomiska strukturerna. Hindren för en tillnärmning av de juridiska och de företagsekonomiska synsätten borde därför snabbt avlägsnas.

Finansinspektionen strävar efter att öka sin beredskap att möta framtiden genom fördjupat samarbete med utländska tillsynsmyndigheter, främst inom Norden och EU, och med Försäkringsinspektionen i Finland. Vi håller på att utveckla vår organisation mer enligt de utmaningar som den nya lagstiftningen om Finansinspektionen och förändrade förhållanden i övrigt för med sig. Vårt mål är ökad effektivitet inom ramen för tillgängliga resurser. Jag vill till sist tacka alla medarbetare för deras höga arbetsmotivation. Låt oss fortsätta i samma spår.

Helsingfors i februari 2003

Direktörens
översikt

► Finansinspektionens verksamhetsstrategi

Verksamhetsstrategi

Syftet med Finansinspektionens verksamhet är att främja en stabil finansmarknad och stärka förtroendet för den verksamhet som utövas av tillsynsobjekten och finansmarknaden.

Stor betydelse för finansmarknadernas stabilitet har den ekonomiska omvärlden. Omvärldsproblemen har med tiden oundvikligen återverkningar även på finansmarknaden och försämrar verksamhetsförutsättningarna för marknadsaktörerna. Men en stabil finansmarknad är i sin tur en grundförutsättning för en välfungerande ekonomi. Som centrala intermediärer har kreditinstituten en viktig roll i att upprätthålla en stabil marknad.

Tillsynen inriktad på stabilitetsviktiga och mest riskkänsliga institutioner och system

Enligt de strategiska riktlinjerna för Finansinspektionen inriktas tillsynen på de institutioner och system som är mest riskkänsliga och viktiga just för marknadsstabiliteten. Rent principiellt ingår risktagning i kreditinstitutsverksamheten. En stabil finansmarknad förutsätter att risktagandet är kontrollerat och inte övergår institutens kapacitet att bära risker. Ju större risker ett kreditinstitut tar, desto bättre riskhanteringsystem och mer eget kapital för täckning av riskerna behöver det.

För att kunna omsätta strategin i praktiken måste Finansinspektionen identifiera de institutioner och risker som tillsynen primärt bör inriktas på. Inspektionen har under de senaste åren utvecklat metoder för instituts- och riskidentifiering. Metoderna bygger på de resultat och larmgränser som genereras av rapporteringssystemen och på djupgående analyser av de respektive institutens riskhanteringsförmåga. I riskanalysen beaktas all den information Finansinspektionen har om kreditinstitutet självt och dess ekonomiska omvärld. Under de senaste åren har inspektionen utvecklat metoderna för riskanalysen och systematiserat själva analysprocessen. Riskbedömningarna delgavs de centrala kreditinstituten för första gången 2002.

Digitaliseringen av förmedlingen och marknadsföringen av finansiella tjänster samt spridningsverkan av störningar ställer stora krav på systemen i fråga om funktionsssäkerhet och störningshantering. Redan flera år i rad har Finansinspektionen regelbundet inspekterat data- och betalningssystemen i de viktigaste företagen under tillsyn. Vid inspektionerna har särskild vikt fästs vid kontinuitetsplaneringen och riskidentifieringen och -hanteringen. Många tillsynsobjekt har som en följd av detta förbättrat sina processer och effektiviserat sina system.

Analys av tillsynsobjektens funktioner för internkontroll och företagsstyrning

Bristande intern kontroll är ett av de vanligaste orsakerna till att finansinstitut fallerar. Inte ens välfungerande kontroll- och riskhanteringssystem hjälper om organisationen inte lever upp till dem eller inte övervakar att de också tillämpas. Företagsstyrningen avgör i hög grad hur organisationen fås att fungera så att den stöder fastställda mål och arbetsätt.

Finansinspektionen har systematiskt utvecklat sina verktyg för inspektion och utvärdering av företagsstyrningen, internkontrollen och riskhanteringssystemen i företagen under tillsyn. Vid inspektionerna har särskild vikt fästs vid arbetsfördelningen mellan de olika organen, beslutsprocessen, rapporteringssystemen, separeringen mellan risktagande och riskhantering samt de olika verksamhetsprocesserna. Omstruktureringarna i företag under tillsyn har medfört att många tillsynsobjekt arbetar som bäst med att samordna sina system.

Satsningar på inhemskt och utländskt tillsynssamarbete

Lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat trädde i kraft i februari 2002 och

stadfäste den vedertagna praxisen för tillsyn över finanskonglomeraten i Finland. Tillsynen vidareutvecklas i samarbete mellan myndigheterna så att helhetsbedömningen av tillsynsobjekten skall ges allt större utrymme.

En utmaning i samarbetet om tillsynen över nordiska finanskonglomerat är skillnaderna i tillsynskultur. Direktivet om tillsyn över finanskonglomerat antogs i slutet av 2002. Det har dock inte införlivats i nationell lagstiftning, så tillsynen måste tills vidare baseras på respektive lands gällande lagstiftning. Ansatser gjordes av de nordiska tillsynsmyndigheterna under 2002 att klarlägga förhållandet mellan det juridiska tillsynsansvaret och det praktiska tillsynsarbetet samt principerna för arbetsfördelningen vid bedömningen av institutens risker. Tillsynssamarbetet med de nordiska centralbankerna fördjupades.

Ökad fokus på tillsynen över informationskyldigheten för noterade bolag

För en välfungerande marknad är det särskilt viktigt att noterade bolag och bolag som på annat sätt skaffar kapital på marknaden omutligt uppfyller sin informationskyldighet. Investerares måste kunna lita på att den information de får är tillräcklig, konsekvent och sanningsenlig.

Förtroendet för den verksamhet som bedrivs på marknaden är viktig även för emittenterna, då misstankar om bristfällig information påverkar bolagens möjligheter till kapitalanskaffning på marknaden. Lärdomarna av bristfällig information och försummad informationsskyldighet är att enstaka fall av missbruk kan ha negativa följder för hela marknaden och till och med för den globala ekonomiska utvecklingen. Tillsynen av informationsskyldigheten måste därför vara så effektiv att den förebygger missbruk.

Finansinspektionen försöker aktivt påverka kvaliteten på information genom att bland annat göra temainspektioner och extra noga följa den information som lämnas av nyintroducerade börsbolag och andra emittenter som skaffar finansiering från allmänheten.

Övervakning och utredning av värdepappersmarknadsmisbruk har också hög prioritet i inspektionens verksamhetsstrategi. Den förebyggande effekten av utredningarna 2002 blev av många skäl dock begränsad. Finansinspektionen hade inte behörighet att förelägga administrativa påföljder och de erinringar som meddelades var inofficiella och kunde därför mestadels inte offentliggöras. Polisens brottsutredningar har hopat sig, vilket också har lett till att misstänkta fall av missbruk har tagit år att utreda och behandla. Med tanke på den avsedda preventiva effekten av tillsynen är situationen synnerligen otillfredsställande.

Uppföranderegler en grundförutsättning för investerarnas förtroende

För att investerarna och andra kunder skall känna förtroende för tjänsteleverantörerna är det viktigt att föreskrivna uppföranderegler följs. Kunderna och investerarna skall kunna lita på att tjänsteleverantören ger tillräcklig information som underlag för placeringsbesluten och beaktar kundens intressen i sin verksamhet. Finansinspektionen övervakar särskilt att förfarandena på marknaden är allmänt lagenliga och tillfredsställande. Meningsskiljaktigheter mellan enskilda kunder och tjänsteleverantörer hör inte till Finansinspektionens behörighetsområde.

Uppföranderegler och -tillsynen baseras i allt högre grad på gemensamma europeiska

standarder. De bygger i huvudsak på investeringstjänstedirektivets bestämmelser, som har preciserats med rekommendationer från Europeiska värdepapperstillsynskommittén (Committee of European Securities Regulators, CESR). Rekommendationerna syftar till lika behandling i alla kundrelationer oberoende av tjänsteleverantörens eller kundens hemland.

I sina inspektioner av rutinerna för kapitalförvaltning har Finansinspektionen bland annat påtalat brister i kundrapporteringen och indelningen i yrkesmässiga och icke-yrkesmässiga investerare.

För investerarskyddet och god sed på värdepappersmarknaden är det enligt Finansinspektionen utmärkt att en värdepappersnämnd inledde sin verksamhet i Finland våren 2002. Nämnden inrättades för att utreda tvistefrågor mellan tjänsteleverantörer och icke-yrkesmässiga investerare. Det stora antal fall som hittills anmälts till Värdepappersnämnden visar att den behövdes. Finansinspektionen var initiativtagare till nämnden.

För att målen med marknadstillsynen och investerarskyddet skall uppfyllas bör marknadsföringen, uppföranderegler och tillsynen harmoniseras så långt möjligt för alla investeringsobjekt (alltifrån värdepapper till placeringsförsäkringar och inlåning).

Medverka till utveckling av internationella redovisningsstandarder

Från och med 2005 skall internationella redovisningsstandarder, s.k. IAS-standarder, tillämpas inom EU. Syftet med samordnade standarder är framför allt att göra årsredovisningarna mer jämförbara och förbättra investerarinformationen. Finansinspektionen har som mål att som en finländsk part medverka till dessa standarder. I den rollen deltar Finansinspektionen i internationella arbetsgrupper som utvecklar och yttrar sig om standarder och följer noga deras verksamhet för att få in tillsynsmyndighetens perspektiv i standarderna.

Övergången till nya redovisningsstandarder kräver inläring av nya regler och revidering av de gällande redovisningsregler och rapporteringen av bokslutsinformation. Även de

En handlingsplan för bolagsrätt under arbete i EU

En integrerad finansmarknad innebär att uppförandereglererna för tjänsteleverantörer och modellerna för företagsstyrning ändras och samordnas och att också regleringen bör stödja strukturutvecklingen på marknaden.

Europeiska kommissionen har inlett diskussion om riktlinjerna för utveckling av en bolagsrätt för EU och överväger en särskild handlingsplan för bolagsrätt utgående från den s.k. Wintergruppens förslag, som nu är ute på remiss.

Arbetsgruppen föreslår att rörligheten för bolag och möjligheten till gränsöverskridande strukturaffärer utökas ytterligare. Bindande regler borde kunna kompletteras med frivilliga (t.ex. comply or explain-rutiner). Arbetsgruppen efterlyser också en diskussion och analys av EU:s eventuella behov av en egen modell för företagsstyrning (corporate governance).

som medverkar till och yttrar sig om standarderna behöver se över sina arbetssätt.

Regleringen bygger på förutsägbarhet, genomsynlighet och rättssäkerhet

Förändringarna på finansmarknaden har tvingat både EU och enskilda medlemsländer att analysera hur tillsyns- och regleringssystemet borde se ut för att så effektivt som möjligt svara på de utmaningar som marknadsförändringarna medför. Lagstiftningen och den övriga regleringen förväntas vara aktuell och snabbt och flexibelt kunna reagera på förändringar i omvärlden.

Europeiska kommissionens handlingsplan för finansiella tjänster (Financial Services Action Plan, FSAP) bidrar till att skapa en inre marknad för finansiella tjänster och sådant regleringssystem som reagerar på förändringar i omvärlden. Regler

för värdepappersmarknaden utvecklas utgående från en modell som bygger på den s.k. Lamfalussyprocessen (se s. 33). En motsvarande modell införs sannolikt också på bankområdet.

Finansinspektionen stöder en samordning av lagstiftning, tillsyn och uppföranderegler inom EU och EU:s mål om en flexiblere och snabbare lagstiftning. Vidare tar inspektionen i sin egen reglering hänsyn till dessa mål i den mån det är möjligt inom ramen för lagstiftningsstrukturen i Finland.

I sin egen reglering lägger inspektionen tonvikten på rättssäkerhet, förutsägbarhet och genomsynlighet. I den pågående revideringen av föreskriftssamlingen vinnlägger Finansinspektionen sig särskilt om en klar normgivning och riktlinjer som är baserade på samma principer som den internationella lagstiftningen och EU:s regelverk. Vidare skall besluten vara konsekventa och motiveras öppet.

Verksamhetsstrategi

► Finansmarknaden 2002

Finans-
marknaden
2002

Den ekonomiska tillväxten världen över återhämtade sig snabbt i början av 2002. Produktionstillväxten höll i sig även där- efter men blev på våren svagare än väntat. Konjunkturutsikterna försämrades i många länder mot hösten och den allmänna optimismen under våren förbyttes i pessimism. Osäkerheten ökade ytterligare på grund av hotet om krigshandlingar mot Irak. Osäkerheten var särskilt märkbar på aktiemarknaden där kurserna sjönk brant under förhösten. Enligt prognoserna kommer världsekonomin småningom att återhämta sig under 2003 och tillväxten förstärkas ytterligare 2004.¹ Utvecklingen kan emellertid bli svagare än prognostiserat.

VERKSAMHETSMILJÖN OCH DESS VERKNINGAR PÅ FINANSMARKNADEN

Euroländernas ekonomiska omvärld försämrades

BNP-tillväxten i euroområdet stannade 2002 på knappt 1 %. Även om produktionstillväxten accelererade i början av året var den anspråkslös och mot slutet av året rent av svag. Produktions- tillväxten i euroområdet fick draghjälp av

exporten och konsumtionen. Investeringarna fortsatte att minska och kan uppskjutas ytterligare på grund av näringslivets fortsatt svaga tilltro till ett ekonomiskt uppsving.²

Enligt internationella organisationers prognoser kommer tillväxten i euroområdet småningom att vända uppåt under 2003 i den globala ekonomins kölvatten. Tillväxten får stöd av privat konsumtion och lagerinvesteringar, senare också av fasta investeringar. En måttfull skuldsättning bland konsumenter, en stabil utveckling av bostadstillgångar och en låg räntenivå bidrar till att öka den privata konsumtionen i euroområdet.³

Svagare lönsamhet för banksektorn i euroområdet

Den allt större osäkerheten i omvärlden återspeglades i de europeiska bankernas lönsamhet, som försvagades framför allt till följd av ökade kreditförlustreserveringar och minskade värdepappersrelaterade intäkter. Bankernas kapitaltäckning förblev dock stabil åtminstone under första hälften av 2002.

Den europeiska banksektorn oroar sig för att kreditrisken kan komma att realiseras om inte ekonomin återhämtar sig enligt förväntningarna. Ytterligare ett problem är att bankerna i stor omfattning har finansierat bl.a. IT-sektorn, där konkursrisken fortfarande är stor. Också globala

storföretags konkurser kan förorsaka förluster inom en stor del av banksektorn.

Avregleringen, den tekniska utvecklingen och internationaliseringen har redan under flera år gett upphov till förändringar på finansmarknaden. Trycket att förbättra effektiviteten har ökat i takt med omvärldsförändringarna. Särskilt banksektorn har beskyllts för överkapacitet och ineffektivitet. Kostnadsbesparingar har därför blivit det viktigaste temat överallt i Europa. I Finland och de övriga nordiska länderna omstrukturerades banksystemet på grund av bankkrisen redan i början av 1990-talet. Under de senaste åren har de finländska bankernas lönsamhet och kostnadseffektivitet legat på europeisk toppnivå.

Utom att de europeiska bankernas omvärld har förändrats har också riskerna i verksamheten förändrats. Exempelvis den ökade värdepapperiseringen och den ökade användningen av kreditderivat och liknande riskspridningsinstrument, expansion av verksamheten till värdepappers- och försäkringsverksamhet samt utvecklingen mot allt större och mer komplicerade finanskonglomerat har förbättrat bankernas möjligheter att sprida riskerna men samtidigt skapat nya risker. Bland annat det kraftiga kursfallet på börsen 2002 medförde problem för försäkringsbolag och finansiella konglomerat med försäkringsverksamhet.

I Finland ökade tillväxten något

Finlands ekonomi började långsamt växa under 2002 främst tack vare exporten och den privata konsumtionen. Produktionen ökade särskilt inom elektronikindustrin men en aning också inom den övriga metallindustrin och skogsindustrin. Medan den ekonomiska tillväxten i Finland 2001 stannade på drygt en halv procent blev den 1,6 % 2002. Om världsekonomin återhämtar sig enligt förväntningarna kommer tillväxttakten i Finland sannolikt att öka under de kommande åren. Arbetslösheten kommer att hålla sig kring 9-9,5 % och konsumentprisökningen sannolikt kring 1,5 %.⁴

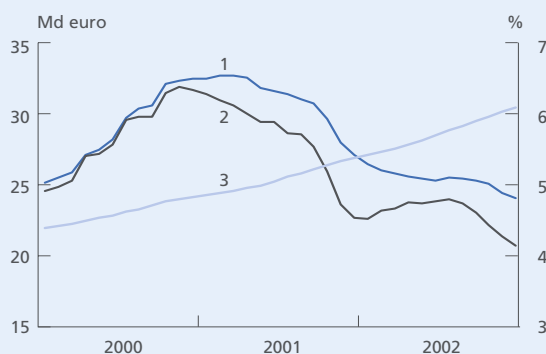
Kreditrisken ökade måttligare än annanstans i Europa

Bankernas lönsamhet försämrades 2002 då kostnaderna ökade och intäkterna minskade. Kreditförlusterna har däremot varit mycket små i Finland redan under flera år och utvecklingen mot ökade kreditrisker är inte lika synlig i Finland som i det övriga Europa. De finländska bankerna har inte nämnvärda fordringar på tillväxtekonomier. Antalet företagskonkurser och betalningsanmärkningar håller dock på att öka. Finansinspektionen följer noga utvecklingen av

Finans-
marknaden
2002

⁴ Källa: Finlands Bank.

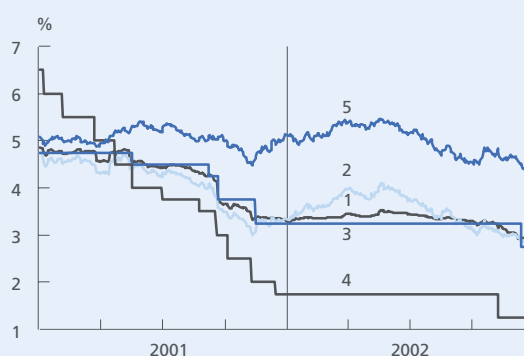
Figur 1.
Bolänestock och genomsnittsränta
2000–2002

- 1 Genomsnittsränta på bolänestocken, %
- 2 Genomsnittsränta på nya bostadslån, %
- 3 Bolänestock

Källa: Finlands Bank.

Figur 2.
Ränteutveckling på finansmarknaden
2001–2002

- 1 3 mån. euribor
- 2 12 mån. euribor
- 3 ECB:s styrränta
- 4 Fed Funds target-ränta
- 5 Ränta på finska 10-åriga statsobligationer

Källa: Finansinspektionen.

de finländska bankernas risker och kreditförluster.

Enligt tillgänglig information ger kreditriskerna ingen större anledning till bekymmer, men kommer den ekonomiska tillväxten inte i gång såsom prognostiserat försämras bankkundernas möjligheter att sköta sina skulder avtalsenligt och bankernas kreditförluster ökar.

Bankernas nuvarande intäktsutveckling inger farhågor. Trots att kreditgivningen ökat kraftigt har bankernas huvudsakliga intäktspost, finansnettot, minskat i takt med den allt hårdare konkurrensen och räntenedgången. Bankernas lönsamhet utsätts för ett hårt tryck.

Hushållens upplåning livlig

Hushållen har ökat sin upplåning under de senaste åren. Deras skuldkvot (banklånen andel av disponibla inkomster) väntas öka ytterligare. Till utvecklingen bidrog den fortsatt livliga bostadshandeln som gynnades av låga räntor och hushållens starka förtroende för ekonomin. Bostadslänestocken växte på grund av ökad skuldsättning men också på grund av längre lånetider.

Bostadslänestocken steg under året med 12,7 % och utgjorde vid årets slut 30,6 miljarder euro (figur 1).

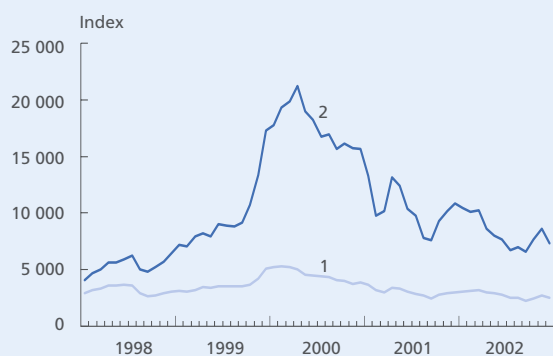
Sjunkande räntor tärde ytterligare på bankernas räntemarginaler

Av de viktigaste marknadsräntorna steg 3-månaderseuribor under början av året fram till mitten av maj men vände därefter nedåt och stannade vid årets slut på 2,87 %. På motsvarande sätt stannade 12-månaderseuribor vid årets utgång på 2,75 % (figur 2).

När inflationstrycket lättade i december sänkte Europeiska centralbanken sin styrränta med en halv procentenhet till 2,75 %, varefter bankerna meddelade att primräntorna sänks vid början av 2003. Räntorna väntas vända uppåt efter halvårsskiftet 2003 när ekonomin långsamt börjar återhämta sig med draghjälp från Förenta staterna.

På en marknad som präglas av sjunkande räntor har de finländska bankernas räntemarginaler krympt ytterligare. I bankernas finansnetton har detta ännu inte gett fullt utslag, eftersom ökningen av kreditstocken i allmänhet har kompenserat den allt svagare lönsamheten i kreditgivningen. Den skärpta konkurrensen om kreditmarknadsandelarna och nedgången i räntenivån kommer ytterligare att minska bankernas räntemarginaler 2003 om inte den allmänna räntenivån börjar stiga på grund av en gynnsammare ekonomisk utveckling.

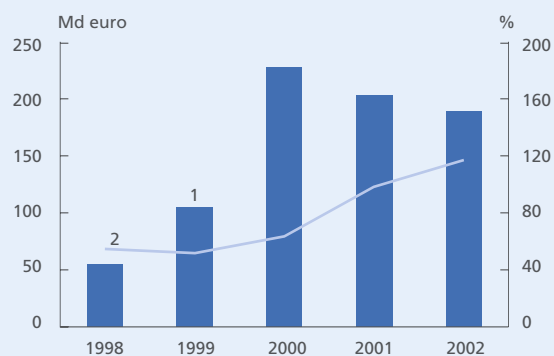
Figur 3.
Aktiemarknadsavkastning 1998–2002

1 HEX-portföljindex
2 HEX-generalindex

Källa: Helsingfors Börs.

Figur 4.
Aktieomsättning vid Helsingforsbörsen
1998–2002

1 Omsättning av börsaktier, Md euro (vänster skala)
2 Omsättning i procent av marknadsvärdet (höger skala)

Källa: Helsingfors Börs.

Aktiekurserna sjönk redan för tredje året i följd och börsomsättningen minskade

Nedgången på aktiemarknaden fortsatte 2002. HEX-generalindex sjönk redan för tredje året i rad i kölvattnet av kursfallet i Förenta staterna. Standard & Poor's index, som mäter kursutvecklingen för 500 aktier, sjönk under året med 23 %, de stora traditionella industri-företagens Dow Jones-index med 17 % och teknologibörsen Nasdaqs index med hela 31 %.

HEX-generalindex, som med Nokia i spetsen följer särskilt Nasdaq, sjönk under året med 33 %. HEX-portföljindex, där inverkan av en enskild aktie kan vara högst 10 %, föll under året med drygt 17 % (figur 3). Investerarnas tilltro till aktiemarknaden vacklade bl.a. på grund av några amerikanska företags bokföringsskandaler och hotet om ett krig i Irak.

Nokias vikt i HEX-generalindex varierade 2002 nästan 60 %, och hela IT-sektorns vikt 53–65 %. Utlandets innehav i Nokia, som också noteras på Nasdaq, har redan länge utgjort omkring 90 %.

Trots den allmänna nedgången i aktiekurserna var vissa företags aktier vid årets slut värda till och med flera tiotals procent mera än i början av året. Sådana aktier med en i förhållande till HEX-generalindex motsatt kursutveckling fanns bl.a. inom industri, investering, energi

samt transport och trafik. Också inom handel, livsmedels- och byggnadsindustri och bland flerbranschföretagen var branschindexen vid årets utgång högre än vid årets början.

Kursnedgången har också återspeglats i den totala omsättningen på Helsingforsbörsen. Börsomsättningen 2002 uppgick till 189 miljarder euro, vilket var 14 miljarder euro mindre än föregående år. Från rekordresultatet 2000 (227 miljarder euro) har omsättningen minskat med 38 miljarder euro (figur 4).

Marknadsvärdet för börsnoterade aktier uppgick vid utgången av 2002 till 151 miljarder euro, dvs. 66 miljarder euro mindre än vid utgången av föregående år (217 miljarder euro).

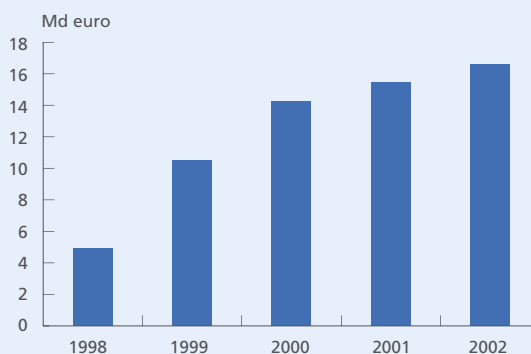
Färre börsbolag, fler fjärrmedlemmar

Också antalet börsbolag minskade redan för andra året i följd. Vid utgången av 2002 var det 149, dvs. sex färre än vid föregående årsskifte (155).

Däremot ökade antalet börsförmedlare ytterligare på grund av tillströmningen av fjärrmedlemmar. Vid slutet av 2002 hade Helsingforsbörsen totalt 43 aktieförmedlare eller fem fler än 2001 (38). Antalet fjärrmedlemmar var 26 (20). Under året tillkom sex nya fjärrmedlemmar.

Fjärrmedlemmarnas andel av börshandeln har ökat under de fyra senaste åren. Medan

Figur 5.
Placeringsfondernas kapital 1998–2002

Källa: Finansinspektionen.

Finans-
marknaden
2002

de 1999 stod för mindre än 10 % av börsomsättningen i euro, hade deras andel 2002 redan stigit till närmare hälften av aktiehandeln vid HEX.

Lugnt på primärmarknaden

Lugnet på aktiemarknaden och bolagens osäkra framtidsutsikter syntes också på primärmarknaden. Endast ett nytt bolag noterades på Helsingforsbörsen 2002. Kapital skaffades främst genom aktieemissioner riktade till gamla aktieägare. Totalt genomfördes åtta aktieemissioner.

Sammanlagt emitterades 61 masskuldebrevslån. Många av dem var strukturerade masskuldebrevslån, vars avkastning eller kapital är bundet exempelvis till ett allmänt känt aktieindex eller några få aktier. Lånesortimentet är rikligt och lånen kan ha helt olika villkor och är därför svåra att jämföra med varandra.

Utbudet av warranter har ökat, och en ny typ av warranter på marknaden är s.k. spread warrants vars maximiavkastning är begränsad. För dessa warranter har förutom det normala lösenpriset fastställts ett maximilösenpris (köpwarranter) eller ett minimilösenpris (säljwarranter). Finansinspektionen fick under året många förfrågningar om marknadsgarantier för warranter.

I och med kursnedgången har många börsbolag blivit förmånliga köpeobjekt. Totalt sex

offentliga köpeanbud och lika många inlösningsanbud genomfördes 2002.

Det osäkra ekonomiska läget förde kapital till korträntefonder

Fondkapitalet i finländska placeringsfonder varierade beroende på det världsekonomiska läget och utvecklingen på aktiemarknaden (figur 5). Storleken av kapitalet påverkas både av de tillgångar som flyter in till placeringsfonderna genom teckning av fondandelar, de tillgångar som strömmar ut genom inlösen och av förändringar i värdena på de värdepapper i vilka placeringsfondernas kapital har placerats. Frånsett december hade placeringsfonderna ett nettoinflöde av medel 2002. I december registrerade korträntefonderna ett kapitalutflöde främst av skattetekniska skäl.

På grund det osäkra marknads läget koncentrerades placeringsfondskapitalet och särskilt teckningarna allt mer till korträntefonderna. Dessa fonder uppfattas under osäkra förhållanden som säkrare placeringsobjekt än aktie-, bland- och långräntefonder.

Värdepappersföretagen sanerade och anpassade sin verksamhet

Kursnedgången och osäkerheten på aktiemarknaden har inneburit utmaningar för dem

som tillhandahåller investeringstjänster. Många betydande europeiska värdepappersföretag har tvingats att sanera och anpassa sina verksamheter.

Det osäkra ekonomiska läget har ansträngt också värdepappersföretag med verksamhetstillstånd i Finland. Över hälften av aktieomsättningen på börsen var koncentrerad till förmedlare med auktorisation i utlandet. Också de finländska värdepappersföretagen var tvungna att anpassa sin verksamhet eftersom intäkterna minskade och lönsamheten försvagades.

STRUKTURELLA FÖRÄNDRINGAR PÅ MARKNADEN

De största bankgrupperna genomförde interna omstruktureringar för att göra organisationen klarare och rationalisera sina verksamheter. Förbättrad lönsamhet eftersträvades genom fokusering på vissa kärnverksamheter. Bankerna utvecklade också sina mobilbetalningar genom att ingå samarbetsavtal med teleoperatörerna.

Samarbetet i fråga om utbudet av finans- och försäkringstjänster fördjupades inom hela banksektorn. På den finländska finansmarknaden finns endast ett finans- och försäkringskonglomerat enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat, dvs. Sampo, vars holdingsammanslutning äger kreditinstitut, värdepappersföretag och ett försäkringsbolag. Också andra banker är delägare i försäkringsbolag, och försäkringsbolag delägare i banker, men de har ännu inte bildat sådana finans- och

försäkringskonglomerat som avses i lagen. Bankernas och försäkringsbolagens inbördes innehav stärkte försäkringssamarbetet i sammanslutningen av andelsbanker. Också sparbankerna utökade sitt samarbete med försäkringssektorn i fråga om tjänsteutbudet.

De banker som 2002 ansökte om verksamhetstillstånd är inte universalbanker med ett stort urval banktjänster, utan s.k. nischbanker som specialiserat sig på vissa banktjänster. Avsikten med dessa banker har också varit att komplettera koncernens placerings- eller finansieringstjänster exempelvis med inlåning. Betalningsförmedling hör exempelvis inte till alla nya bankers tjänsteutbud. Resultatet i sådana banker kan genereras främst av placeringstjänster och inte av kreditgivning.

Direktivet om utgivning av elektroniska pengar har lett till att nya aktörer söker sig till finansmarknaden. Betalningsförmedlingsföretagen kan bedriva allmän betalningsförmedling och annan betalningstrafik och ge ut digitalpengar. Däremot får de inte ta emot insättningar, vilket fortfarande är depositionsbankernas ensamrätt.

Detaljhandeln får ta emot medel på kundkonton som kunden kan betala sina inköp av varor och tjänster med. Högst 3 000 euro kan tas emot av en och samma kund. Medlen på dessa konton omfattas inte av insättningsgarantin.

Företag som tar emot medel från allmänheten utan koncession får från en och samma kund på ett kundkonto ta emot högst ett belopp som motsvarar 3 000 euro.

► Tillsyn

Tillsyn Finansinspektionens tillsyn fokuserar framför allt på att identifiera förändringstrycket och riskerna på finansmarknaden och medverka till utveckling av stabilitets- och förtroende-främjande marknadsstrukturer och -rutiner. I den förebyggande tillsynen är det särskilt viktigt att snabbt och effektivt reagera på störningar på finansmarknaden.

Finansinspektionen söker medverka till utveckling av tillsynsobjektens företagsstyrning och framför allt till välfungerande internkontroll- och riskhanteringssystem. Myndighetstillsynen skall för sin del säkerställa att företagen under tillsyn har en kompetent ledning och att deras affärsprinciper och affärspraxis är etiskt och yrkesmässigt högtstående.

TILLSYNEN AV KREDITINSTITUT

Försämrad lönsamhet i de största bankerna

Under den löpande tillsynen bevakar Finansinspektionen kreditinstitutens lönsamhet, kapitaltäckning och risker genom regelbunden inrapportering. En viktig utmaning var att identifiera och bevaka finanskonglomeratens risker på gruppnivå.

Lönsamheten i de största bankerna försämrades under 2002 främst på grund av

minskat finansnetto och ökade kostnader. Den svaga utvecklingen berodde på att marknadsräntorna och värdepappersmarknaden utvecklades i en ogynnsam riktning.

Finansinspektionen övervakade utvecklingen av bankernas oreglerade krediter och stora exponeringar. För några lokala banker framkom alarmerade uppgifter, som ledde till platsbesök. Vid besöken observerades inga hot mot bankernas kapitaltäckning, men fortlöpande intensiv övervakning ansågs nödvändig bl.a. på grund av ökade risker för kreditförluster. Finansinspektionen betonade vikten av att upprätta tillräckligt med kapitaltäckningsanalyser utifrån olika ekonomiska scenarier för att kunna säkerställa en tillräcklig kapitaltäckning även i framtiden.

Bättre bokslutsinformation från de största bankerna

Ett allmänt syfte med tillsynen av bankernas bokslutsinformation är att förbättra den finansiella informationens tillförlitlighet. Dessutom övervakar Finansinspektionen att tillsynsobjekten i sina bokslut ger tillräcklig information om sin verksamhet.

Enligt Finansinspektionens observationer redogjorde de största finländska bankerna i sina bokslut nog för sin riskhantering men kunde ha gett mera information om riskernas omfattning.

Som helhet höll de största bankernas bokslutsinformation god internationell standard. Lokal- andelsbankernas, sparbankernas och de övriga kreditinstitutens bokslutsinformation hade överlag blivit bättre. Enstaka brister föranledde dock Finansinspektionen att be några tillsynsobjekt rätta till informationen.

Brister i bankernas interna kontroll och riskhantering

Vid inspektionerna undersökte Finansinspektionen den interna kontrollen och riskhanteringssystemen. Inspektionerna fokuserades på ledningssystemen och den interna kontrollen som helhet. Vid inspektionerna av riskhanteringen granskades bl.a. kreditriskhanteringen och riskerna i data- och betalningssystemen. Också de operativa riskerna inspekterades, exempelvis personal-, datasystem- och redovisningssystemrisker.

I bankernas interna kontroll och riskhantering observerades brister som dock inte var betydande i relation till verksamhetens omfattning. Brister var bl.a. luckor i de interna instruktionerna, ofullständig riskrapportering, för ytlig kontroll av den operativa risken, problem med klassificering av kreditriskerna och bristfälliga kontinuitetsplaner för datasystemen och affärsverksamheterna. Också metoderna för bedömning av det samlade kapitalbehovet var fortfarande under utveckling i bankerna. De observerade problemen var i regel sådana att de ökade bankernas operativa risker men inte medförde direkta förluster. Finansinspektionen uppmanade bankerna att rätta till de brister som kommit fram vid inspektionerna.

Med anledning av fallet med Allied Irish Bank (AIB) utredde Finansinspektionen våren 2002 hur de finländska bankernas interna kontroll och hantering av operativa risker fungerar.⁵ I utredningen analyserades bl.a. övervakningen av de interna kontrollrutinerna samt dokumenteringen av instruktioner och produktprocesser. Enligt utredningen hade bankerna i sina valuta-

handelsprocesser beaktat de riskhanteringskontroller som saknades i AIB. Dessutom uppdaterades instruktionerna fortlöpande. Även om utredningen inte gav anledning till särskilda åtgärder beslutade Finansinspektionen i sin egen inspektionsverksamhet fästa större vikt än förut vid de operativa riskerna i handeln.⁶

Bankernas risker i problembanscher fortfarande obetydliga

Finansinspektionen undersökte på hösten 2002 de största bankgruppernas kreditriskexponeringar i branscher som uppfattades som problematiska, dvs. IT-sektorn, fastighetsinvesteringar, transportbranschen, byggverksamheten, hotell- och restaurangverksamheten och sågindustrin. Fordringarna och investeringarna i dessa branscher stod för omkring en tredjedel av bankgruppernas företagskunders fordringar och investeringar och knappt 13 % av deras samtliga kunders sammantagna fordringar och investeringar.

I de berörda branscherna var kreditrisken något större än inom företagssektorn i genomsnitt. Detta syntes bl.a. i att bankernas problemfordringar på dessa branscher var större än på företagssektorn i snitt. Bankernas exponeringar mot IT-sektorn hade minskat något från den föregående undersökningen i februari 2001. IT-företagens riskklassificering var något lägre än tidigare i bankernas interna riskklassificeringssystem. I förhållande till bankernas förmåga att bära risker var kreditriskerna emellertid inte alarmerande.⁷

TILLSYNYN AV AKTÖRERNA PÅ KAPITALMARKNADEN

Lönsamhetsproblem i värdepappersföretagen och fondbolagen

Finansinspektionen fäste under året både i den löpande tillsynen och vid inspektionerna särskild

Tillsyn

⁵ AIB offentliggjorde i februari att dess dotterbolag lidit en betydande förlust i sin valutahandel. En av de viktigaste orsakerna till förlusten var brister i den interna kontrollen av valutahandelsprocessen, bl.a. i bekräftelserna av valutatransaktionerna, särskiljandet av arbetsuppgifterna och avstämningen av positionerna.

⁶ Se nyhetsbrevet Rahoitustarkastus tiedottaa/The FSA Newsline 2/2002.

⁷ Se nyhetsbrevet Rahoitustarkastus tiedottaa/The FSA Newsline 4/2002.

uppmärksamhet vid värdepappersföretagens och fondbolagens lönsamhet. Branschen löste sina lönsamhetsproblem genom försäljningar av affärsverksamheter, fusioner och andra omstruktureringar, anpassning av verksamheten och ökade kapitalinsatser från ägarnas sida. Direkta konkurser kunde undvikas.

Vid inspektionerna fästes huvudvikten vid kundskyddet och korrekta åtgärder vid överlåtelse och avveckling av affärsverksamheten. Branschens anpassning till minskad affärsverksamhet fortsätter 2003 och Finansinspektionen följer läget noga.

Inspektionerna av kapitalförvaltningen fortsatte

Inspektionerna av kapitalförvaltningen inleddes 2001 och fortsatte 2002. Liksom året innan förekom det fortfarande brister i avtal, kundrapportering och intern kontroll. Också informationssystemen, handelsfördelningen och kontrollen av placeringsbegränsningar uppvisade brister. Det fanns betydande skillnader i företagets arbets sätt. Kapitalförvaltarna uppmanades vidta åtgärder för att rätta till bristerna.

Förmedlarnas riskhantering bör förbättras

Värdepappersförmedlarnas riskhantering granskades genom inspektioner i bankirfirmor. Förmedlaren ansvarar för clearingen och avvecklingen av kundernas värdepapperstransaktioner. Om kunden inte kan leverera värdepapper eller pengar kan förmedlaren exponeras för en kreditrisk. Vid inspektionerna upptäcktes brister bl.a. i hanteringen av denna risktyp och i fastställandet av risklimiter, och företagen uppmanades att förbättra sin riskhantering.

Översyn av aktieclearingen

Projektet att reformera clearingen och avvecklingen av aktiehandeln, HEXClear, blev klart för genomförande 2002. Finansinspektionen följde projektets framskridande i Värdepapperscentralen och hos banker och värdepappers-

förmedlare som är verksamma som clearingmedlemmar och kontoförande institut för värdeandelskonton.

Det omfattande projektet hade en alltför snäv tidtabell som justerades mot slutet av året. Enligt planerna tas systemet i bruk i slutet av 2003. De viktigaste principerna för och det tekniska genomförandet av den nya aktieclearingen har avtalats, men vissa detaljer måste ännu preciseras. I övrigt föreföll projektet att ha avancerat enligt plan.

Fortfarande brister i beskrivningarna av fondernas riskprofiler

Finansinspektionen granskade sommaren 2002 efter ett par års paus systematiskt alla fondprospekt. Fondprospektet är en viktig informationskälla för investerarna när de jämför olika fonder. För att säkerställa jämförbarheten har prospektets minimiinhåll reglerats. Vid inspektionerna kom det fram brister bl.a. i beskrivningarna av fondernas riskprofiler. Finansinspektionen uppmanade fondbolagen att vidta åtgärder för att rätta till bristerna.

TILLSYNYN AV BETALNINGS- OCH INFORMATIONSSYSTEM

Finansinspektionen inriktade inspektionerna av betalnings- och informationssystemen på bankernas system för utländska betalningar och utlagd dataverksamhet. Dessutom följde Finansinspektionen under första halvåret noga övergången till euro inom banksektorn. Under andra halvåret inleddes granskningen av kontinuitetsplaneringen av bankernas affärsverksamhet. Samarbetet mellan Finansinspektionen och Finlands Bank i övervakningen av betalnings- och avvecklingssystemen fortsatte enligt samma praxis som tidigare.

Inga allvarliga risker eller brister i systemen för utländska betalningar

Finansinspektionen granskade systemen för utländska betalningar i de viktigaste finländska bankerna. Inspektionen syftade till att ge en helhetsbild av bankernas förmedling av utländska betalningar – strategi, övervakning, organisation,

Tillsyn

riskhantering – och utlandsbetalningarnas inverkan på bankernas resultat och likviditet. I motsats till tidigare inspektioner granskades denna gång även dokumentbetalningarna. Finansinspektionen fäste sig också vid ledningens roll i den utländska betalningsförmedlingen samt ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika enheter.

Inspektionerna gav vid handen att de granskade bankerna inte tillräckligt noggrant hade analyserat riskerna i förmedlingen av utlandsbetalningar. Även avdelningsvisa kontinuitetsplaner saknades vid nästan alla avdelningar som handlade förmedling av utlandsbetalningar och avdelningarna hade inte tillräckliga instruktioner om intern kontroll eller åtgärder mot penningtvätt. Finansinspektionen uppmanade bankerna att rätta till bristerna inom utsatt tid.

Instruktionerna om utläggning av dataverksamheten delvis bristfälliga

Platsbesöken för att inspektera utlagd dataverksamhet, som inletts 2001, fortsatte 2002. Målet var att få en överblick över utläggningspolicyer och omfattningen av den verksamhet som lagts ut. Framför allt granskades kontrollen, analysen och hanteringen av risker samt kontinuiteten i den utlagda dataverksamheten, dvs. hur bankerna hade säkerställt tjänstens tillgänglighet vid eventuella störningar hos tjänsteleverantören.

Vid sina platsbesök observerade Finansinspektionen vissa brister i bankernas utläggningsregler och uppmanade bankerna att precisera reglerna och sammanställa dem i en regelsamling. Dessutom uppmanade Finansinspektionen bankerna att dokumentera sina utläggningsprocesser och säkerställa kontinuiteten i den utlagda verksamheten.

Bankerna och Automatia övergick till eurokontanter utan större problem

Bankernas och Automatias eurokonverteringar vid årsskiftet och i början av året förlöpte utan större problem. De små problem som förekom berodde huvudsakligen på fel i europopdateringen av systemen, dvs. transaktioner i mark

behandlades felaktigt som transaktioner i euro eller tvärtom.

Vid årsskiftet 2001–2002 utredde Finansinspektionen dröjsmål och fel i bankernas uppräkningsplaner av mynt i samband med övergången till euro.⁸ När rusningen var över förekom det knappast några förseningar längre. Det förekom enligt Finansinspektionens utredning få fall av fel i uppräkningsplanerna. Leveranserna av nya eurosedlar och -mynt gick enligt plan.

Inspektioner av kontinuitetsplaneringen inleddes

Under senhösten 2002 började Finansinspektionen granska de viktigaste bankernas kontinuitetsplaner. Inspektionerna fortsätter 2003. Syftet är att klarlägga organiseringen av och de allmänna principerna för bankernas kontinuitetsplaner och återhämtningsplaner för IT-systemen och processen för upprättande av kontinuitetsplanerna. Dessutom granskas kontinuitetsplanerna för de viktigaste affärsområdena.

Tillsyn

TILLSYNYN AV UPPFÖRANDEREGLERNA

Finansinspektionen övervakar att tillsynsobjekten i sin marknadsföring, sina avtalsvillkor och sin övriga kundverksamhet iakttar god sed och adekvata rutiner. I tillsynen av uppföranderegler granskas bl.a. att kundavtalen är tillbörliga och skäliga och att den information om tjänsterna som lämnas till kunden är informativ, rättidig och tillräcklig.

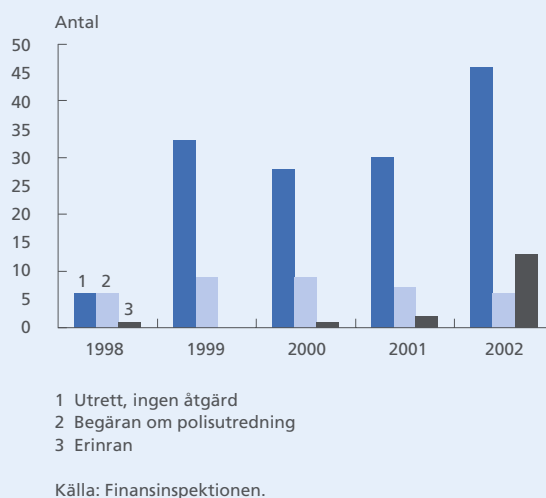
Kundernas klagomål om bankernas verksamhet ökade

Finansinspektionen mottog 2002 sammanlagt 177 utredningsyrkanden (168 yrkanden 2001). Av dessa gällde 164 (136) bankernas verksamhet och 10 (32) värdepappersplaceringar.

Antalet skriftliga utredningsyrkanden gällande bankernas verksamhet ökade med 28 från föregående år, men antalet telefonfrågor

⁸ Se Finansinspektionens verksamhetsberättelse 2001.

Figur 6.
**Misstänkta fall av värdepappersmissbruk
 som undersökts av Finansinspektionen
 1998–2002**

Tillsyn minskade, då de allt oftare riktades till Bankbranschens Kundrådgivning. Kundrådgivningen kontaktades under året 2 208 gånger (1 940 gånger 2001). De flesta frågor gällde kontoanvändning och betalningar (37 %) samt lån (33 %). Klagomålen till Finansinspektionen gällde fortfarande i huvudsak kreditgivning, säkerheter och inkasso.

Klagomålen till Finansinspektionen om värdepappersplaceringar gällde bl.a. avtalsvillkor, tjänsteleverantörens förfaranden och informationen om placeringsobjekten. De skriftliga klagomålen minskade 2002 med 22, medan klagomålen per telefon ökade.

Värdepappersnämnden vid Bankbranschens Kundrådgivning kontaktades sammanlagt 291 gånger. Nämnden behandlade omkring en fjärdedel av fallen. Nämnden gav 23 rekommendationer till lösningar. Klagomålen gällde i huvudsak bl.a. avtalsvillkoren i värdepappershandeln, förfaranden vid köpe- eller bytesanbud, informationen om placeringsobjekt samt placeringsrådgivningen. I fråga om kapitalförvaltning och placeringsförsäkringar har klagomålen ofta berott på att placeringarnas avkastningsutveckling inte har motsvarat kundens förväntningar.

Finansinspektionen ingrep också i Nordea Bank Finlands, Sampo Banks och de till Andelsbankscentralen-ABC andelslag hörande andelsbankernas sätt att marknadsföra

försäkringsprodukter och placeringsfundsandelar. Bankerna har då kunden betalat en produkt från en annan bankgrupp börjat marknadsföra produkter som hör till ett försäkringsbolag eller en placeringsfond inom sin egen bankgrupp.

MARKNADSTILLSYN

I Finansinspektionens marknadstillsyn ingår både övervakning av börsbolagens informationskyldighet och handeln med värdepapper. Finansinspektionens tillsyn syftar till att främja marknadsdisciplinen, marknadsinformationen och marknadens genomsynlighet, vilket i sin tur ökar investerarnas förtroende för värdepappersmarknaden.

Genom att övervaka att bolagen uppfyller sin informationsskyldighet avser Finansinspektionen att säkerställa att investerarna får tillgång till väsentliga och tillräckliga uppgifter om värdepapperen och emittenterna.

Tillsynen av handeln inriktas främst på insider- och kursmanipulationskontroll. I insiderkontrollen ingår också övervakning av att anmälningsskyldigheten uppfylls. Finansinspektionen följer upp och undersöker eventuella fall av missbruk för att öka tillsynens preventiva inverkan.

Bevakning av tillsynsobjektens finansiella ställning

Finansinspektionen övervakar tillsynsobjektens finansiella ställning genom att bedöma deras lönsamhet, kapitaltäckning, risktagande och riskhanteringsförmåga. De uppgifter som behövs för tillsynen får Finansinspektionen på tre sätt:

1. Tillsynsobjekten tillställer Finansinspektionen regelbundet kvantitativ information enligt Finansinspektionens instruktioner.
2. Finansinspektionen företar inspektioner och får därigenom kvalitativ information på ort och ställe.
3. Finansinspektionen analyserar företagets interna rapporter och får därigenom detaljerad information bl.a. om strategier, interna riskpositionsbedömningar och riskhanteringsmetoder.

I den löpande tillsynen utnyttjas uppgifter på institutnivå för bedömning och uppdatering av företagets riskprofil. En gång per år utförs en s.k. kritisk bedömning, i vilken relevant information om omvärlden, den finansiella sektorn och enskilda institutioner samlas in från både externa och interna informationskällor.

Finansinspektionen offentliggör sina analyser av tillsynsobjektens ekonomiska ställning i analysnumren av nyhetsbrevet "Rahoitustarkastus tiedottaa" som kommer ut den 4 april 2003 och den 18 september 2003 på Finansinspektionens webbplats (www.rahoitustarkastus.fi). Det första analysnumret gäller läget den 31 december 2002 och det andra läget den 30 juni 2003.

Rekordstort antal misstänkta fall av missbruk undersöktes

Finansinspektionen undersökte 2002 i sin marknadstillsyn 65 (30 fall 2001) misstänkta fall av missbruk. Av dem gällde 11 kursmanipulation, 24 missbruk av insiderinformation, 23 försummelse av börsbolags regelbundna eller löpande informationsskyldighet och 7 försummelse av informationsskyldigheten i samband med värdepapperserbjudanden (figur 6). Kontrollen av hur bolagen uppfyllde sin informationsskyldighet var ett prioriterat område inom marknadstillsynen.

Till polisen anmäldes 6 fall (7 fall 2001), varav 4 gällde missbruk av insiderinformation och 2 försummelse av informationsskyldigheten. Finansinspektionen skickade också 13 (3) brev med erinringar eller rekommendationer. De gällde exempelvis osakliga åtgärder för att påverka kurserna eller handelsrutiner, börsbolags information samt erbjudande av värdepapper utan prospekt.

Privata aktiebolag underrättades om skyldigheterna enligt värdepappersmarknadslagen

Tillsyn

Skyldigheten att upprätta emissionsprospekt utsträcktes vid början av juli 2002 till att gälla även privata aktiebolag. På grund av lagändringen undersökte Finansinspektionen flera fall där det fanns anledning att misstänka att ett privat aktiebolags värdepapper erbjöds till allmänheten utan godkänt emissionsprospekt. På basis av dessa undersökningar sökte Finansinspektionen underrätta bolagen om skyldigheterna enligt värdepappersmarknadslagen. Finansinspektionen utarbetade också ett informationspaket om detta⁹.

I december 2002 beslutade Finansinspektionen börja offentliggöra en förteckning på Internet med namnen på de bolag som bjuder ut värdepapper till allmänheten utan godkänt prospekt.

Försenade insideranmälningar i 72 procent av börsbolagen

Finansinspektionen utredde under sommaren 2002 uppdateringen av börsbolagens insiderregister genom att av de insiderregisteransvariga begära uppgifter om alla försenade insideranmälningar i januari-maj. Försenade anmälningar fanns i omkring 72

⁹ Informationspaketet finns på finska på Finansinspektionens webbplats www.rahoitustarkastus.fi.

procent av bolagen. Antalet försenade anmälningar var 2-10 per bolag. Förseningarna varierade från en dag till över ett år.¹⁰

Bättre kvalitet på proforma-informationen önskvärd

Finansinspektionen utredde också hur ofta proformainformation förekom och hur den användes genom att granska börsbolagens bokslutskommunikéer och delårsrapporter.

Enligt utredningen användes uttrycklig proformainformation i relativt liten omfattning (21 bolag). Däremot gav många börsbolag ut nyckeltal som räknats ut från den offentliga ekonomiska informationen. Den proforma-information som gavs för att åskådliggöra verkningarna av strukturaffärer var av varierande

kvalitet. De största bristerna förekom i presentationen av hur informationen hade utarbetats. Inte heller var proformainformationen alltid klart avskild från den officiella ekonomiska informationen.¹¹

Informationen om belöningsystem i huvudsak tillräcklig

Finansinspektionen undersökte sommaren 2002 börsbolagens information om optionsprogram. Utredningen gällde hur omfattande och tydligt bolagen informerade om sina belöningsystem. Finansinspektionen ansåg att bolagens information om belöningsystemen i huvudsak var tillräcklig och följde gällande regler, men det fanns stora variationer mellan bolagen när det gällde tydligheten.

Tillsyn

Tillsyn av finans- och försäkringskonglomerat i Finland

Det allt tätare samarbetet mellan finans- och försäkringssektorn accentuerar behovet av samarbete mellan bank- och försäkringstillsynen i tillsynen av alla bankgrupper.

Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen samarbetar vid tillsynen av Sampogruppen. Finansinspektionen är samordnande myndighet. Vid tillsynen av finans- och försäkringskonglomerat är det viktigt att identifiera riskerna på grupp nivå och bedöma deras betydelse för konglomeratet som helhet.

Vid tillsynen av Nordeakoncernen samarbetar de nordiska tillsynsmyndigheterna. Målet är en effektiv tillsyn över koncernens riskområden så att riskerna i koncernbolagen i olika länder beaktas heltäckande i riskkontrollen på koncernnivå. Tillsynsansvaret fördelas mellan myndigheterna i de olika länderna i hög grad enligt bolagsstrukturen. Ansvar och arbetsfördelningen ses över om bolagsstrukturen ändras.

Sammanslutningen av andelsbanker övervakas förutom av Finansinspektionen också av sammanslutningens centralinstitut Andelsbankscentralen-ABC andelslag. Finansinspektionens tillsyn är inriktad på sammanslutningen som helhet. Det är viktigt att identifiera sammanslutningens mest betydande risker. Finansinspektionen betonar centralinstitutets ansvar i tillsynen av de enskilda medlemsandelsbankerna. För hanteringen av sammanslutningens totala exponeringar måste centralinstitutet ha effektiva tillsynsbefogenheter gentemot de enskilda medlemsbankerna i sammanslutningen.

Sparbankernas verksamhet övervakas av Sparbanksinspektionen som leds och övervakas av Finansinspektionen. Sparbanksgruppens strukturplaner påverkar inriktningen av tillsynen så att tillräckligt stor vikt redan i planeringsskedet läggs vid identifieringen och hanteringen av de risker som eventuella strukturella förändringar ger upphov till.

Tillsyn

Vad är HEXClear?

HEX bygger för närvarande upp ett nytt system för clearing och avveckling av aktiehandeln. Det nya HEXClear-systemet gör aktieclearingen snabbare och minskar betydligt systemrisken på värdepappersmarknaden.

I det nya HEXClear-systemet, som fortfarande är under utveckling, avvecklas aktiehandeln affär för affär i den takt förutsättningarna för avveckling uppfylls. Clearingen och avvecklingen sker genast när köparen har satt in det överenskomna beloppet på Värdepapperscentralens (APK) konto i Finlands Bank och säljaren har registrerat värdeandelarna för leverans på sitt värdeandelskonto i det centrala registret. Pengarna och aktierna överförs enligt principen om leverans mot betalning. HEXClear möjliggör clearing och avveckling av flera transaktioner som en helhet.

Transaktionerna länkas inte samman i det nya systemet, vilket betyder att om clearingen och avvecklingen misslyckas för en part så påverkar det inte clearingen och avvecklingen av de övriga parternas handel. APK blir inte i något skede motpart vid leveranserna och garanterar inte heller att transaktionerna avvecklas. Därför behöver parterna inte ställa några säkerheter.

Det nya systemet kommer att ersätta det nuvarande systemet, som fortfarande används, och där aktieclearingen sker en gång per dag med s.k. satsvis bearbetning. Leveranserna länkas samman och köpesummorna nettas för varje part. Parterna skall betala de nettade betalningarna innan transaktionerna avvecklas.

► Reglering

Reglering Finansinspektionen har som mål att främja ett regelsystem som bygger på flexibilitet och ansvarighet. I regleringen betonar Finansinspektionen parternas ansvarighet och öppenhet och sina diskretionära befogenheter som tillsynsmyndighet inom ramen för spelregler som marknadsaktörerna är medvetna om. Regleringen knyts nära till internationella tillsyns- och regleringsprinciper. Föreskriftssamlingen tjänar som redskap för regleringen och styrverktyg för tillsynen.

Finansinspektionen stöder för sin del EU:s mål om en flexiblare och snabbare lagstiftning och ett samordnat genomförande av lagstiftningen. Dessa mål tar inspektionen hänsyn till i sin egen reglering så långt det är möjligt. Finansinspektionen medverkar också aktivt till en samordning av lagstiftning, tillsyn och uppföranderegler på EU-nivå.

Ökade befogenheter för Finansinspektionen i förslaget till ny finansinspektionslag

Finansinspektionen får utökade befogenheter när det förslag till ny lag om Finansinspektionen (finansinspektionslagen) som nu är under behandling i riksdagen träder i kraft.

I lagförslaget föreslås att tillsynsverksamheten effektiveras genom att Finansinspektionens inspektionsrätt och rätt att få uppgifter utökas.

Som ny befogenhet skulle Finansinspektionen få rätt att förbjuda personer som inte uppfyller de lagstadgade lämplighetskraven att verka som styrelsemedlem eller verkställande direktör i kreditinstitut eller värdepappersföretag. Finansinspektionen föreslås också få rätt att i samband med undersökning av värdepappersmarknadsbrott utfärda yppandeförbud mot de personer som undersökningen avser eller andra personer.

Vidare föreslås att tillsynen effektiveras genom att Finansinspektionen ges befogenheter att för mindre förseelser förelägga tillsynsobjekt och andra finansmarknadsaktörer administrativa påföljder, såsom offentlig anmärkning och offentlig varning.

Också direktivet om marknadsmissbruk¹² ger behöriga tillsynsmyndigheter utökade tillsyns- och undersökningsbefogenheter. Sådana befogenheter är bland annat rätten att få tillgång till alla dokument och få kopia av dem, kräva upplysningar av vem som helst och vid behov höra någon, infordra befintliga uppgifter om tele- och datatrafik och kräva att tillgångar fryses och/eller beläggs med kvarstad.

¹² Direktivet skall sättas i kraft i medlemsländerna inom 18 månader efter att det trätt i kraft. Direktivet ålägger medlemsländerna att införa bestämmelser om förebyggande, upptäckt och utredning av marknadsmissbruk samt administrativa påföljder för sådant missbruk.

I direktivet föreskrivs att tillsynsmyndigheterna kan utöva befogenheterna direkt eller i samarbete med andra myndigheter eller marknadsföretagen. Ärenden kan också hänskjutas till behöriga rättsliga myndigheter.

Införlivat i nationell lagstiftning bidrar direktivet till ett fördjupat internationellt samarbete mellan tillsynsmyndigheterna i utredningen av missbruk.

Bankfullmäktige till övervakare av ändamålsenligheten och effektiviteten i Finansinspektionens verksamhet

Bankfullmäktiges roll som den högsta övervakaren av Finansinspektionens verksamhet preciseras. I den nya finansinspektionslagen föreslås bankfullmäktige få en allmän skyldighet att övervaka den allmänna ändamålsenligheten och effektiviteten i Finansinspektionens verksamhet. Det skulle för sin del öka öppenheten och det samhälleliga ansvaret i Finansinspektionens verksamhet. Hittills har bankfullmäktige bara haft vissa uppgifter som gäller Finansinspektionens förvaltning och dessa skulle bestå.

Den nya finansinspektionslagen skulle också betona direktionens roll i beslutsfattandet. Direktionen föreslås förutom det allmänna ledningsansvaret få till utgift bland annat att

diskutera beslut som gäller inspektionens befogenhetsutövande. Direktionen kunde också ta ställning till frågor som på ett avgörande sätt kan påverka finansmarknadens stabilitet eller utveckling i övrigt.

Antalet direktionsmedlemmar föreslås bli utökat från nuvarande fem till sex. Den nya medlemmen skulle utnämnas på förslag av finansministeriet.

Tillståndsgivning och -indragning till Finansinspektionen

I den nya finansinspektionslagen föreslås att rätten att bevilja och återkalla verksamhetstillstånd för kreditinstitut, värdepappersföretag och pantlåneinrättningar överförs från finansministeriet till Finansinspektionen. Besluten om tillstånd och stadgar för insättningsgarantifonden, säkerhetsfonderna, ersättningsfonden för investerarskydd, fondbörserna och Värdepapperscentralen skulle kvarstå hos finansministeriet.

Utveckling av konkurrensneutraliteten mellan olika investeringsformer

Arbete pågår med att utveckla konkurrensneutraliteten mellan spar-, investerings- och livförsäkringsprodukter. Den arbetsgrupp som

Reglering

Tabell 1.

Viktigaste lagar som Finansinspektionen övervakar efterlevnaden av

Kreditinstitutslagen (30.12.1993/1607, Fi 107)
Lagen om affärsbanker och andra kreditinstitut i aktiebolagsform (28.12.2001/1501, Fi 108)
Sparbankslagen (28.12.2001/1502, Fi 109)
Lagen om andelsbanker och andra kreditinstitut i andelslagsform (28.12.2001/1504, Fi 110)
Lagen om utländska kreditinstitut och finansiella instituts verksamhet i Finland (30.12.1993/1608, Fi 112)
Lagen om hypoteksbanker (27.12.1999/1240, Fi 112 a)
Lagen om hypoteksföreningar (8.12.1978/936, Fi 113)
Värdepappersmarknadslagen (26.5.1989/495, Fi 116)
Lagen om handel med standardiserade optioner och terminer (26.8.1998/772, Fi 117)
Lagen om placeringsfonder (29.1.1999/48, Fi 118)
Lagen om värdepappersföretag (26.7.1996/579, Fi 119)
Lagen om utländska värdepappersföretags rätt att tillhandahålla investeringstjänster i Finland (26.7.1996/580, Fi 119 a)
Lagen om värdeandelsystemet (17.5.1991/826, Fi 120)
Lagen om värdeandelskonton (17.5.1991/827, Fi 122)
Lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat (25.1.2002/44, Fi 115); tillsyn i samarbete med Försäkringsinspektionen
Lagen om förhållande och utredning av penningtvätt (30.1.1998/68, St 308); tillsynsskyldighet endast avseende tillsynsobjekten.

Källa: Finansinspektionen.

Reglering

tillsatts av statsrådet i maj 2002 avgav i februari 2003 sin preliminära syn på ökad lika behandling av olika investeringsformer.

Enligt arbetsgruppen behövs neutralare konkurrensförhållanden mellan spar-, investerings- och livförsäkringsprodukter, vilket bland annat uppnås genom utveckling av beskattningen. Viktiga utvecklingsområden i fråga om kund- och investerarskyddet är att säkerställa en saklig marknadsföring och rimliga avtalsvillkor, öka jämförbarheten mellan olika produkter och tydligare göra tjänsteleverantörernas marknadsföringsansvar. Arbetsgruppen har som ett viktigt mål också lyft fram ökad jämförbarhet och genomsynlighet mellan kostnaderna för olika sparprodukter. Den har vidare för avsikt att ompröva räckvidden för insättningsgarantin, vilket har föranletts av den senaste tidens produktutveckling.

Stor betydelse tillmäter Finansinspektionen arbetsgruppens mål att samordna regleringen av marknadsföring så att tillhandahållandet av likartade investeringsprodukter automatiskt skulle leda till likvärdig informationsskyldighet. En annan viktig förbättring är harmoniseringen av ansvaret för tjänsteleverantörerna, vilket automatiskt skulle återspeglas i informationen till investerarna.

Arbetsgruppen skall avlägga rapport i slutet av maj 2003. I arbetsgruppen deltar representanter från Finlands Bank, finansministeriet, social- och

hälsovårdsministeriet, justitieministeriet, Finansinspektionen, Försäkringsinspektionen, Konkurrensverket och Konsumentverket.

Utvidgad rätt att ta emot återbetalningsbara medel från allmänheten

Direktivet om utgivning av elektroniska pengar sattes i kraft i Finland genom en ändring av kreditinstitutslagen med nya bestämmelser om betalningsförmedlingsföretag och deras verksamhet. Betalningsförmedlingsföretagen får bara bedriva utgivning av elektroniska pengar eller generell betalningsförmedling och behöver för sin verksamhet koncession för kreditinstitut. Också värdepappersföretagens rätt att ta emot återbetalningsbara medel utvidgades.

Genom lagändringen garanteras vidare fysiska personer rätt till grundläggande banktjänster. Efter lagändringen får bankerna vägra att öppna vanliga inlåningskonton och bevilja instrument för användningen av sådana konton eller vägra att sköta ett betalningsförmedlingsuppdrag endast om det föreligger vägande skäl för vägran.

Samtidigt fick handelsföretagen möjlighet att föra s.k. kundmedelskonton. Från en och samma kund får de på ett konto ta emot högst ett belopp som motsvarar 3 000 euro. Beslutar de ge ut elektroniska pengar får de på ett och samma

Figur 7. **Komponenterna i de nya kapitaltäckningsreglerna (Basel II)**

Källa: Finansinspektionen.

datamedium lagra högst ett belopp som motsvarar 150 euro. Medlen på handelsföretagens kundkonton omfattas inte av insättningsgarantin.

Nya kapitaltäckningsregler på god väg

Baselkommittén för banktillsyn och Europeiska kommissionen arbetade 2002 intensivt med att ta fram nya kapitaltäckningsregler. En av de bärande tankarna är att kapitalkraven för bankerna på ett heltäckande sätt skall återspegla riskerna i verksamheten och att kapitaltäckningen skall vara tillfredsställande i alla lägen (figur 7). Baselkommitténs förslag till nya kapitaltäckningsregler¹³ blir klart i slutet av 2003 och de nya reglerna avses träda i kraft den 31 december 2006.

I början av oktober publicerade Baselkommittén sitt senaste förslag och inledde sin tredje konsekvensanalys av effekterna av de nya reglerna för bankernas kapitalbas och kapitaltäckning. Undersökningen omfattar drygt 200 banker från 40 länder, inklusive finländska banker. Resultaten kommer att beaktas i det slutliga förslaget som Baselkommittén lägger fram. Principerna för hantering och tillsyn av operativa risker hade kommittén publicerat redan före oktober.

¹³ Basel II Accord.

EU:s kapitaltäckningsregler baseras på Baselkommitténs rekommendationer. Lagstiftning som behövs för införande av de nya reglerna bereddes av kommissionen. De nya kapitaltäckningsreglerna kommer att gälla alla kreditinstitut och värdepappersföretag inom EU. EU-direktiven avses träda i kraft samtidigt med Baselkommitténs rekommendationer.

EU-dialog om kapitaltäckningsregler i Finland

Europeiska kommissionen inledde i november en djupgående dialog med olika intressegrupper om de nya kapitaltäckningsreglerna. Kommissionen svarar för dialogen på EU-nivå, och i de enskilda medlemsländerna samordnas dialogen av de nationella tillsynsmyndigheterna. I Finland inleddes dialogen av Finansinspektionen.

Arbetet med de nya kapitaltäckningsreglerna och relevant ny lagstiftning började närma sig sitt slut, vilket också avspeglades i Finansinspektionens verksamhet 2002 på många sätt. Finland deltar i kommissionens direktivarbete i olika arbetsgrupper och kommittéer. Finansinspektionen lade ned alltmer resurser på underlagsarbetet för beredningen av EU-lagstiftning i kommittéer och arbetsgrupper, den första utformningen av den nationella lagstiftningen, en kartläggning av utmaningarna

Reglering

för regeltillämpningen och kontakterna med branschen och andra tillsynsmyndigheter.

Under året höll Finansinspektionen flera informations- och diskussionsmöten för kreditinstituterna och värdepappersföretagen med lägesrapporter om Basel- och EU-arbetet. Baselkommitténs tredje konsekvensanalys med ingående beräkningsregler och talrika tolkningsfrågor var ett av de viktigaste och mest arbetskrävande mellanfaserna i slutet av 2002. Finansinspektionen ordnade flera träffar med tillsynsobjekten för att få igång undersökningen, samlade in och kontrollerade uppgifter från bankerna, och sammanställde en landrapport. Undersökningen förutsatte också ett gott och nära samarbete med de nordiska tillsynsmyndigheterna bland annat om nationella överväganden och behandlingen av bankkoncerner.

Reglering

Enklare kapitalanskaffning för företagen inom EU

Företagens kapitalanskaffning inom EU underlättas genom det nya prospektdirektivet som beräknas träda i kraft senare under våren 2003. Emittenterna kan med prospekt som godkänts i ett EU-land bjuda ut värdepapper inom hela EU utan nytt godkännande i varje medlemsstat. Vid gränsöverskridande erbjudanden har emittenterna eller emissionsförmedlarna möjlighet att använda engelskspråkiga prospekt med en sammanfattning som översatts till värdlandets språk.

Prospektdirektivet syftar till att harmonisera kraven på prospekt över värdepapper som bjuds ut till allmänheten eller tas upp till handel på en reglerad marknad och att underlätta gränsöverskridande erbjudande av värdepapper inom EU. Närmare krav på prospektinnehåll och genomförandeåtgärder fastställs genom kommittéförfarande där Europeiska värdepappers-tillsynskommittén CESR står för beredningen. Innehållskraven bygger på IOSCO-standarder.

Prospekt som är upprättade enligt direktivet innehåller också mer information än förut.

Internationella redovisningsstandarder för noterade företags koncernredovisningar

För varje räkenskapsår som inleds den 1 januari 2005 eller därefter skall koncernredovisningarna för noterade företag upprättas i enlighet med internationella redovisningsstandarder (IAS-standarder). Kravet gäller företag vars värdepapper är noterade på en reglerad marknad i ett EU-land.

Enligt den s.k. IAS-förordningen¹⁴, som trädde i kraft i september 2002, får medlemsstaterna också tillåta eller kräva att även onoterade företag utarbetar sina årsredovisningar i enlighet med IAS-standarderna. Medlemsstaterna får även senarelägga tillämpningsdatumet för vissa företag så att de kan börja tillämpa standarderna först från och med räkenskapsåret 2007. Senareläggning får beviljas företag som har endast skuldebrev upptagna till offentlig handel, eller vars värdepapper är noterade i Förenta staterna och som innan IAS-förordningen publicerades därför har upprättat sina bokslut enligt U.S. GAAP-standarderna.

En arbetsgrupp tillsatt av handels- och industriministeriet lade i sin mellanrapport i januari 2003 fram sina preliminära slutsatser om tillämpningsområdet för IAS-förordningen och det s.k. fair value-direktivet¹⁵. Arbetsgruppen utreder behovet av ändringar av bokföringslagen och den sektorlagstiftning som anknyter till den och beaktar i sitt arbete särskilt utvecklingen i fråga om EU:s redovisningsregelverk under den senaste tiden.

Arbetsgruppen anser att de internationella standarderna (IAS och IFRS¹⁶) borde vara tillåtna för alla både i koncernredovisningarna och i årsredovisningarna för enskilda företag (enligt principen "inget hinder, inget tvång"). Noterade företag måste däremot alltid upprätta årsredovisningen enligt dessa standarder, oavsett om företaget upprättar koncernredovisning eller ej. Noterade företag skall inte ha möjlighet att genom omstruktureringar påverka investerarinformationen.

¹⁴ Förordningen om tillämpning av internationella redovisningsstandarder, s.k. IAS-standarder, är direkt tillämplig lagstiftning i alla EU-länder utan att dess (tvingande) bestämmelser särskilt behöver genomföras i den nationella lagstiftningen.

¹⁵ Det s.k. fair value-direktivet skall sättas i kraft i den nationella lagstiftningen före den 1 januari 2004. Genom direktivet ändrades principerna för värdering av finansiella instrument och möjliggjordes redovisning till verkligt värde.

¹⁶ International Financial Reporting Standards.

Om onoterade företag frivilligt upprättar sin årsredovisning enligt internationella standarder bör villkoret enligt arbetsgruppen vara att den granskas av en godkänd revisor. Har företaget skuldebrev som är noterade på en reglerad marknad skall en sådan årsredovisning upprättas senast i bokslutet 2007.

Också i fråga om det s.k. fair value-direktivet stödde arbetsgruppen principen "inget hinder, inget tvång". Företagen borde ha rätt men ingen skyldighet att värdera finansiella instrument enligt direktivet, dvs. redovisa dem till verkligt värde såväl i koncernredovisningarna som i årsredovisningarna för enskilda företag. Alla kreditinstitut bör däremot tillämpa värderingsreglerna i fair value-direktivet. Kreditinstitutens balansräkningar består i huvudsak av finansiella instrument, och enligt arbetsgruppen är därför en valfri tillämpning av direktivet inte lämplig för kreditinstituten.

Samordnad tillsyn av finansiell information från noterade företag i Europa

Europeiska kommissionen har som mål en samordnad tillsyn av efterlevnaden av internationella redovisningsstandarder (IAS och IFRS). Enligt kommissionen bör tillsynen förbättras då den för närvarande är splittrad och otillräcklig i vissa medlemsländer. Investerares bör kunna lita på den finansiella informationen från noterade företag och dess jämförbarhet på den europeiska värdepappersmarknaden. Kommissionen förväntar sig att Europeiska värdepapperstillsynskommittén CESR medverkar till att genomföra EU:s redovisningsstrategi bland annat genom att utveckla och harmonisera tillsynen av den finansiella rapporteringen.

CESR publicerade hösten 2002 ett förslag till preliminära tillsynsprinciper utarbetat av dess ständiga arbetsgrupp CESR-Fin. Förslaget är ett principiellt ställningstagande till tillsynens innehåll, tillsynsmetoder och processer för att uppnå målen i kommissionens redovisningsstrategi.

CESR rekommenderar en samordning av tillsynsstrukturen i EU-länderna så långt det är möjligt för att tillsynen också i praktiken skall bli effektiv i en alltmer globaliserad omvärld. Enligt

kommitténs tillsynsprinciper bör tillsynen utövas av en politiskt oberoende förvaltningsmyndighet utan bindningar till marknadsaktörerna. Tillsynsmyndigheten bör ha de resurser och de befogenheter den behöver för att utöva tillsyn.

Finansinspektionen deltar i CESR-Fin, som står bakom förslaget till nya tillsynsprinciper och fortsätter att vidareutveckla dem. För sin del kommer Finansinspektionen att verka för att tillsynsprinciperna på bästa möjliga sätt beaktas i uppläggningsen av den nationella tillsynen. Finansinspektionen deltar också i den arbetsgrupp som i slutet av 2002 tillsattes av handels- och industriministeriet med uppdrag att ta fram förslag till en ändamålsenligt organiserad tillsyn av efterlevnaden av internationella standarder (IAS och IFRS) i Finland och till behörig tillsynsmyndighet.

Nya rekommendationer till åtgärder mot penningtvätt med preciserad omsorgsplikt i kundrelationer

Reglering

Den internationella arbetsgruppen för finansiella åtgärder mot penningtvätt (Financial Action Task Force on Money Laundering, FATF) håller på att se över sina 40 rekommendationer, som har fått status som internationella standarder. Bland annat Internationella valutafonden och Världsbanken använder i sin landanalys av den finansiella sektorn ett utvärderingssystem som till en del bygger på dessa rekommendationer. FATF:s nya rekommendationer föreslås innehålla mer detaljerade krav än förut på rutinerna för kundidentifikation och kundkännedom. De nya rekommendationerna skall antas 2003. Finansinspektionen beaktar rekommendationerna i sina nya standarder.

Utöver misstankar om penningtvätt kommer anmälningsplikten i Finland också att gälla misstankar om terroristfinansiering. Anmälningspliktiga blir yrkesgrupper utanför den finansiella sektorn, såsom oberoende jurister, externa revisorer, bokförare, bil- och ädelmetallhandlare och auktionsförrättare. Regeringens proposition om ändring av lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt är under behandling i riksdagen. Lagen beräknas träda i kraft under våren 2003. Med den genomförs det s.k. penningtvättsdirektivet och nästan alla särskilda

FATF-rekommendationer om åtgärder mot finansiering av terrorism.

De ekonomiska sanktioner som beslutats av FN:s säkerhetsråd och EU ändrades upprepade gånger under 2002. Tillgångar som omfattas av sanktionerna fryses direkt med stöd av förordningarna, då förordningarna med tillhörande bilagor är direkt tillämplig lagstiftning i alla EU-länder. Hittills har sådana tillgångar inte påträffats i företag som står under Finansinspektionens tillsyn.

Värdepappersmarknadslagen också tillämplig på privata aktiebolag

Tillämpningsområdet för värdepappersmarknadslagen utvidgades i början av 2002 att omfatta även privata aktiebolag. Privata aktiebolag måste offentliggöra ett emissionsprospekt enligt värdepappersmarknadslagen när de bjuder ut värdepapper till allmänheten. De måste också följa värdepappersmarknadslagens andra bestämmelser om marknadsföring och informationsskyldighet.

Ny regelsamling uppdelad enligt ämnesområde

Tyngdpunkten i Finansinspektionens regelgivning låg 2002 på omarbetningen av föreskriftssamlingen. Finansinspektionen övergår från institutionell till ämnesrelaterad regelgivning där bindande och riktgivande regler förs samman

enligt ämnesområde. Nyordningen gör regelgivningen klarare och förbättrar föreskriftssamlingens användbarhet. I den nya regelgivningen vill Finansinspektionen i görligaste mån undvika alltför detaljerade regler och i stället betona marknadsaktörernas eget ansvar och marknadsdisciplin.

Formen för den nya föreskriftssamlingen och riktlinjerna för regleringen trädde i kraft i oktober. Under året påbörjades också arbetet med att ta fram den nya formen av bindande och riktgivande regler, som kallas standarder. Standarden beskriver den kvalitetsnivå som tillsynsobjekten och andra marknadsaktörer förväntas uppnå. Nuvarande föreskrifter och anvisningar gäller tills de införlivas i de nya standarderna.

Målet med att föra samman rättsligt bindande regler med riktgivande allmänna råd i standarder per ämnesområde är att förbättra föreskriftssamlingens användbarhet.

I flera arbetsgrupper pågår arbete med att ta fram nya standarder, och de första utkasterna har redan varit ute på remiss. Reglerna utarbetas i huvudsak under 2003 med undantag för de standarder som utfärdas först då de nya kapitaltäckningsreglerna och IAS-redovisningsstandarderna införs.

Framtoningen utåt och den elektroniska användningen av föreskriftssamlingen utvecklades genom en nästan helt ny regleringsmeny, som framför allt är tänkt att tjäna som informationskälla för tillsynsobjekten.

Reglering

► Internationell verksamhet

I den internationella verksamheten har Finansinspektionen som målsättning att aktivt arbeta för en harmonisering av uppförandereglerna för marknaden samt tillsynen och regleringen framför allt på EU-nivå.

Samordnad tillsyn och reglering är en förutsättning för att finansinstituten, värdepappersföretagen och emittenterna kan bedriva verksamhet på lika villkor inom hela EU-området. Målet är att ge investerarna och konsumenterna av finansiella tjänster bättre möjligheter att utnyttja utbudet på EU:s hela hemmamarknad.

Finansinspektionen deltar i internationella samarbetsforum och samarbetar med andra tillsynsmyndigheter. De viktigaste internationella samarbetsforumen för Finansinspektionen ligger i Europa. Hit hör Europeiska värdepapperstillsynskommittén (CESR), Europeiska centralbankssystemets banktillsynskommitté (BSC), Europeiska kommissionens rådgivande bankkommitté (BAC) och arbetsgruppen för banktillsynen i EES-länderna (Groupe de Contact).

Effektivare finansiell reglering och tillsyn i EU

EU:s Ekonomiska och finansiella kommitté (Economic and Financial Committee, EFC) har på uppdrag av Ekofinrådet tagit fram en rapport¹⁷ med förslag till effektivare finansiell reglering

och tillsyn i EU. Målet är en effektivare och snabbare lagstiftningsprocess på finansmarknadsområdet, en stärkt myndighetsordning för EU:s finansmarknad, och en samordnad reglering och tillsyn inom EU. Målet är också ett ökat samarbete mellan myndigheterna för de olika finanssektorerna för att främja en stabil finansmarknad.

I rapporten föreslås bland annat att tre föreskrivande kommittéer och två tillsynskommittéer skall inrättas. Förslagen baseras i långa stycken på den rapport som den s.k. visemannakommittén, eller Lamfalussygruppen som den också kallas, lade fram i februari 2001 med förslag till åtgärder för utveckling av regleringen och tillsynen av EU:s värdepappersmarknader. En liknande modell föreslås också för reglering och tillsyn över banker och försäkrings- och finanskonglomerat.

Europeiska kommissionen sände i oktober-november förslaget på remiss. Diskussioner med Europaparlamentet och andra relevanta instanser pågår som bäst.

Kapitaltäckningsfrågor i fokus vid internationella forum för banktillsyn och -reglering

Europeiska kommissionens rådgivande bankkommitté (Banking Advisory Committee,

Internationell verksamhet

¹⁷ EFC report on financial regulation, supervision and stability.

BAC) arbetade särskilt med två omfattande projekt: nya kapitaltäckningsregler för kreditinstitut och värdepappersföretag och redovisningsregler för kreditinstitut. Vidare orienterade sig kommittén bland annat om finanssektorn och finanstillsynen i EU:s kandidatländer. Finansinspektionen deltog i kommittéarbetet tillsammans med Finlands Bank och finansministeriet.

Finansinspektionen deltog också i Europeiska centralbankssystemets (ECBS) banktillsynskommitté (Banking Supervision Committee, BSC) tillsammans med Finlands Bank. Banktillsynskommittén analyserar bland annat utvecklingstrenderna i bank- och finanssystemen och banksektorns stabilitet och främjar det allmänna informationsutbytet mellan banktillsynsmyndigheterna och centralbankerna till exempel i frågor som gäller den finansiella stabiliteten.

Det oberoende samarbetsorganet för banktillsynsmyndigheterna i EES-länderna (Groupe de Contact) arbetade under 2002 med att ta fram tillsynsprinciper för EU:s nya kapitaltäckningsregler. Groupe de Contact utarbetade också den årliga rapporten om de europeiska bankernas kapitaltäckning. Finansinspektionen deltog i gruppens arbete.

Den internationella konferensen för banktillsyn (International Conference of Banking Supervisors, ICBS), som arrangeras vartannat år, hölls i Sydafrika. Huvudteman var Baselkommitténs nya kapitaltäckningsregler och åtgärder för att främja den finansiella stabiliteten i tillväxtländerna. Finland företrädde vid konferensen av Finansinspektionen och Finlands Bank.

Verksamheten i Europeiska värdepapperstillsynskommittén kom i gång

Europeiska värdepapperstillsynskommittén (Committee of European Securities Regulators, CESR) inrättades i slutet av 2001 och inledde sin verksamhet 2002. I kommittéarbetet låg fokus på den s.k. Lamfalussyprocessen och igångsättandet av den egna verksamheten.

Uppgifterna med att få i gång den egna verksamheten bestod i att ombilda samarbetsforumet för den europeiska värdepapperstillsynen (Forum of European Securities Commissions,

FESCO) till Europeiska värdepappers-tillsynskommittén. Detta innebär i praktiken ekonomiskt oberoende med en egen budget, ett heltidsanställt sekretariat och eget kontor samt utökad samråd med marknadsaktörerna.

Kommittén har som princip att höra marknadsaktörerna bland annat under de olika faserna av beredningen av rekommendationer och andra förslag. Till grund för det praktiska remissarbetet antogs principerna för samrådsförfarandet. Vidare tillsattes en särskild expertpanel¹⁸ för ökad samverkan mellan parterna. Panelen består av elva representanter för olika intressegrupper.

Europeiska värdepapperskommittén (European Securities Committee, ECS) inledde sin verksamhet samtidigt med CESR. Kommittén biträder Europeiska kommissionen med direktivberedning och fattar beslut i kommittologifrågor. Den består av representanter för finansministerierna. Värdepapperskommittén ersatte den tidigare informella högnivåkommittén (High Level Securities Supervisors) som sammankallats av kommissionen.

CESR-förslag till kommissionen om genomförandet av direktivet om marknadsmissbruk

Europeiska värdepapperstillsynskommittén (CESR) utfärdade rekommendationer till rutiner för stabilisering och allokering av aktieemissioner, rekommendationer om alternativa handelssystem (ATS) och uppföranderegler avseende investerarskyddet för icke-yrkesmässiga och yrkesmässiga investerare. Den arbetsgrupp som tillsatts under våren för öppnare värdepappershandel hade till uppgift att redovisa kommitténs samlade syn för Europeiska kommissionen som ett led i revideringen av investeringstjänstedirektivet.

Den s.k. Lamfalussyprocessen tillämpades under året på behandlingen av fyra direktivförslag. Dit hörde marknadsmissbruksdirektivet¹⁹, prospekttdirektivet²⁰, investeringstjänstedirektivet²¹ och direktivet om regelbunden

¹⁸ Market Participants Consultative Panel.

¹⁹ Market Abuse Directive.

²⁰ Prospectus Directive.

²¹ Investment Services Directive.

Vad avses med Lamfalussyprocessen?

Utgångspunkten för arbetet med att utveckla regler för värdepappersmarknaden har varit en modell som rekommenderats av den s.k. visemannakommittén. Modellen kallas också Lamfalussyprocessen. Den syftar till en effektivare och snabbare lagstiftning och tillämpning av EU:s regelverk. Ökad öppenhet under de olika faserna av EU:s lagstiftningsprocess förutsätter att marknadsparterna hörs i så stor utsträckning som möjligt.

Lamfalussyprocessen är uppdelad i fyra nivåer. Enligt denna nya lagstiftningsprocess skall EU:s primär-lagstiftning, dvs. direktiv och förordningar, endast innehålla rambestämmelser (nivå 1). Detaljregleringen med tekniska genomförandebestämmelser utarbetas på en lägre nivå, dvs. enligt det s.k. kommittéförfarandet (nivå 2). Värdepapperskommittén ESC och värdepapperstillsynskommittén CESR biträder kommissionen med förslag till genomförandeåtgärder.

Tillsynsmyndigheterna på värdepappersområdet skall fördjupa sitt samarbete för att säkerställa en mer samordnad och effektivare tillämpning av EU-lagstiftningen (nivå 3). Samordningsansvaret har CESR, som också kan utarbeta gemensamma administrativa riktlinjer, tolkningsrekommendationer och standarder.

Nivå 4 gäller efterlevnadskontrollen. Framför allt kommissionen skall ta ett ökat ansvar för att lagstiftningen för värdepappersområdet tillämpas i medlemsstaterna.

En motsvarande lagstiftningsprocess införs sannolikt också på bankområdet.

rapporteringskyldighet för värdepappers-emittenter²². CESR utarbetade genomförande-åtgärder på nivå två. Förslag om tillämpning av marknadsmissbruksdirektivet lades fram för Europeiska kommissionen i slutet av 2002. Kommitténs förslag till genomförandeåtgärder för prospekt är ute på remiss.

Lamfalussyprocessen och CESR har intensifierat samarbetet mellan EU:s tillsynsmyndigheter på värdepappersområdet och betydelsen av samarbetet har accentuerats. Målet för kommittéarbetet på nivå två är att bereda regelverk som senare blir bindande EU-lagstiftning för alla medlemsstater. Kommitténs rekommendationer om alternativa handelssystem och investerarskyddet har till stora delar beaktats i Europeiska kommissionens förslag till ändring av investeringstjänstedirektivet.

Förutom i regelarbetet behövs ett tätare samarbete också på tillsynsområdet. För detta samarbete har värdepapperstillsynskommittén tillsatt två ständiga arbetsgrupper, CESR-Pol och

CESR-Fin. CESR-Pol har arbetat med att nå en samsyn om samarbetet med stater utanför EU (t.ex. Schweiz och Kanalöarna). För friktionsfritt samarbete krävs att de olika ländernas tillsynsmyndigheter har tillräckligt likvärdiga utredningsbefogenheter och sanktioner att tillgripa i likartade situationer. Samordnade befogenheter och sanktioner ingår som en väsentlig del i de EU-direktiv som håller på att tas fram.

CESR-Fin har för sin del till uppgift att samordna kommittéarbetet när det gäller tillsynen av den finansiella rapporteringen från noterade företag och framför allt efterlevnaden av internationella redovisningsstandarder (IAS och IFRS). Arbetsgruppen har två undergrupper. Den ena analyserar förslagen till standarder ur ett tillsynsperspektiv och förmedlar sin syn till de behöriga organ som är ett led i den europeiska godkännandeprocessen. Den andra undergruppen arbetar med att ta fram gemensamma principer för tillsynen av de noterade företagens finansiella rapportering.

Internationell verksamhet

²² Regular Reporting Requirements.

► Verksamhetsutveckling

Verksamhets- utveckling

Förändringarna på finansmarknaden, i EU-lagstiftningen och i omvärlden i övrigt ställer ökade krav på tillsynen och skapar ett tryck på Finansinspektionens resurser. Införandet av internationella redovisningsstandarder (IAS) och nya kapitaltäckningsregler kräver under de närmaste åren betydande resurser utöver den löpande marknadstillsynen. De nya bestämmelserna medför ändringar i regleringen och ställer allt större krav också på den praktiska tillsynen.

Målet med den egna verksamhetsutvecklingen 2002 var en allt effektivare verksamhet så att inspektionen bättre och kostnadseffektivt kan möta de utmaningar som marknadsutvecklingen och förändringarna i tillsynsobjektens verksamhet innebär. Framför allt vidtogs förberedelser för införandet av IAS-standarderna och kapitaltäckningsreglerna.

Effektivare arbetssätt och organisationsstrukturer

Behovet av resurser och kompetensutveckling beräknades med hjälp av långsiktig personalplanering, ett verktyg som infördes 2001. Vidare utforskades metoder att hantera resurstrycket och resurskraven. Finansinspektionen utvecklar sina arbetssätt och effektiviserar sin organisationsstruktur 2003. Arbetsstyrkan utökas med fem

personer. Kompetensutvecklingen fortsätter och kapitaltäcknings- och IAS-kunnandet byggs ut.

Beslut har fattats om en ny organisationsstruktur som bättre motsvarar uppgifterna och kraven för den nya kapitaltäckningstillsynen. I början av 2003 lades ett förslag fram för direktionen om att den sektorbaserade tillsynsstrukturen skall ersättas med en modell uppdelad på institutions- och marknadstillsyn. Förberedelserna för alla aktuella reformer medför också strikt tillsynsprioritering.

En stabsenhet inrättades den 1 juni för en effektivare styrning av regleringsprocessen.

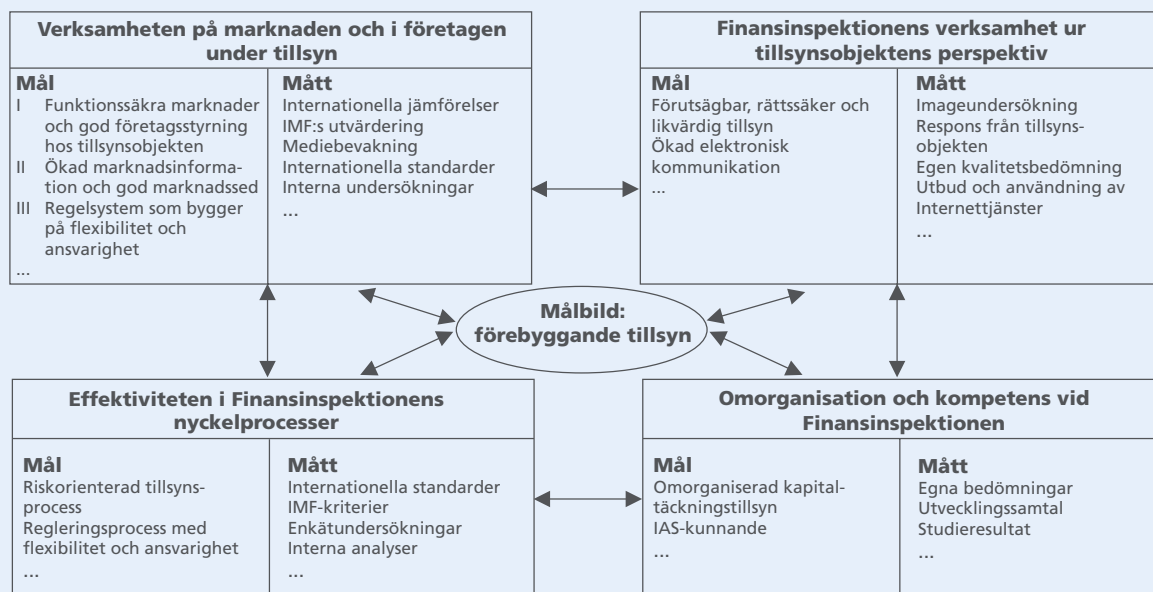
Arbetet med att utvärdera och dra konsekvenser av utfallet av den långsiktiga personalplaneringen fortsätter.

Måluppfyllelseanalys med en analysmodell under utveckling

Resultatanalysen vidareutvecklades enligt mål och utgångspunkter som godkännts av Finansinspektionens direktion. Målet är ett utvärderings-system som styr verksamheten in på strategiskt viktiga områden. I utvärderingen utnyttjas indikatorer på omvärldsutvecklingen och internationella och inhemska analyser. Vid behov utförs särskilda enkätundersökningar.

Även om det ingalunda är lätt att fastställa effekterna av Finansinspektionens verksamhet på finansmarknadens stabilitet och konsumenternas

Figur 8. Uppföljning av strategiska mål

förtroende ger resultatanalysen ändå ett bra underlag för diskussionen om ett effektivare myndighetssamarbete. Resultatanalysen 2002 visade på att framsteg gjorts i strategiska frågor och att satsningar gjorts på målsatta och strategiskt prioriterade samarbetsområden.

Måluppfyllelsen 2002 utvärderades för andra gången med en analysmodell som är under utveckling (figur 8). Arbetet med att ta fram underlag och olika mått för analysen fortsätter. En välgrundad bedömning av måluppfyllelsen kan bara göras mot uppsatta mål.

Kompetensutvecklingen fokuserad på kapitaltäckningsregler och internationella redovisningsstandarder

De största kompetensutmaningarna för hela personalen är de nya kapitaltäckningsreglerna, de internationella redovisningsstandarderna (IAS) och arbetet bland annat i Europeiska värdepapperstillsynskommittén.

Baselkommitténs förslag till nya kapitaltäckningsregler och Europeiska kommissionens därpå baserade förslag till europeisk lagstiftning preciserades avsevärt under 2002. Finansinspektionen höll totalt åtta informationsmöten för kreditinstituten och värdepappersföretagen. Också träffarna med andra viktiga intressegrupper fortsatte.

För de nordiska tillsynsmyndigheterna höll Finansinspektionen två öppna seminarier, där den brittiska och den amerikanska finansinspektionen framförde sina synpunkter och erfarenheter om kapitaltäckningsanalysen och tillsynen över operativa risker. Övrig extern utbildning ordnades bland annat om kreditvärderingsprocessen. Den interna Basel II-utbildningen gällde olika delområden av de nya kapitaltäckningsreglerna.

Personalens kunskaper om IAS-redovisningsstandarderna byggdes på genom flera interna kurser. Kunskaperna fördjupades bland annat genom medverkan i externa utvecklingsprojekt, såsom översättningen av de nya standarderna. Kompetensen höjdes särskilt i frågor som gällde finansiella instrument och den finansiella informationen på värdepappersmarknaden.

I september höll Finansinspektionen ett seminarium där bland annat en representant för Europeiska kommissionen redogjorde för bakgrunden till harmoniseringen av IAS-redovisningar, utvecklingen på området och andra aktuella frågor.

Program för rapportering till myndigheterna via Internet

Finansinspektionen, Finlands Bank och Statistikcentralen öppnade i november en gemensam service för rapporteringen till

Verksamhetsutveckling

myndigheterna (Jakelu Distributionstjänst). Där kan företagen ladda ned inrapporteringsprogram via Internet. Förutom den s.k. Viratirapporteringen omfattar tjänsten också Finlands Banks betalningsbalansenkäter. Fram till slutet av 2002 hade ca 100 företag utnyttjat servicen, som är den första externa åtkomsten för tillsynsobjekten till Finansinspektionens intranät.

Finansinspektionens webbsidor byggdes om

Finansinspektionens ombyggda webbplats öppnades i början av januari. Tillgängligheten förbättrades, menystrukturen förtydligades och

masskuldebrevsregistret gjordes åtkomligt för allmänheten över Internet.

Huvudkategorin Reglering omarbetades helt och hållet på hösten i samband med revideringen av föreskriftssamlingen. Under rubriken Reglering koncentrerades nästan all information om reglering och tillsyn riktad till tillsynsobjekten.

I januari 2003 började Finansinspektionen lägga ut godkända prospekt upprättade enligt värdepappersmarknadslagen (börs- och emissionsprospekt). På samma webbsida publiceras också en lista över prospekt som är godkända av behöriga myndigheter i EES-länder och erkända av Finansinspektionen.

► Finansinspektionen i korthet

Finansinspektionen inrättades vid Finlands Bank i oktober 1993. Föregångaren var bankinspektionen (1922–1993), som var underställd finansministeriet.

Finansinspektionen fungerar administrativt i samband med Finlands Bank men är en självständig myndighet med ansvar för tillsynen över finansmarknaden. Finansinspektionen köper tjänster från centralbanken, bl.a. personaladministration, ekonomiförvaltning, dataadministration, säkerhet och övrig allmän administration.

Beslutsfattande och förvaltning

Finansinspektionen är självständig i sina beslut. Besluten fattas av Finansinspektionens direktör. De viktigaste besluten fattar direktören i ledningsgruppen efter att ha hört den.

Ledningsgruppens medlemmar har rätt att fatta beslut som gäller deras egna kompetensområden enligt den ansvarsfördelning som direktören har fastställt.

Till direktionens uppgifter hör bland annat att fastställa för tillsynen betydande, principiella och vittgående föreskrifter och anvisningar och att avgöra sådana principiellt viktiga ärenden som direktören hänskjuter till direktionen. Direktionen beslutar om de allmänna riktlinjerna för Finansinspektionens verksamhet, verksamhetsplanerna och tillsynsavgifterna. Direktionen godkänner

också budgeten för Finansinspektionen för framställning till Finlands Banks direktion och avger till bankfullmäktige en årlig berättelse över Finansinspektionens verksamhet.

Direktionen har fem ordinarie medlemmar och tre suppleanter. Tre av direktionsmedlemmarna utnämns för tre år i sänder av riksdagens bankfullmäktige på förslag av finansministeriet, Finlands Bank och social- och hälsovårdsministeriet. Cheferna för Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen sitter i direktionen på tjänstens vägnar. Bankfullmäktige väljer ordförande och vice ordförande för direktionen.

Finansinspektionen är uppdelad i en stabsenhet och tre avdelningar: kreditinstitutsavdelningen, kapitalmarknadsavdelningen och avdelningen för stödfunktioner.²³ Direktören, biträdande direktörerna, chefen för stabsenheten, chefsjuristen och rådgivaren bildar ledningsgruppen.

Internrevisionen vid Finansinspektionen handläggs av Finlands Banks interna revision.

Personal

Vid slutet av 2002 hade Finansinspektionen totalt 136 anställda (125 år 2001), varav 124 (113) var fast anställda. Vid kreditinstitutsavdelningen

Finansinspektionen i korthet

²³ Finansinspektionen håller som bäst på att se över sin organisation (se s. 34).

tjänstgjorde 61 (56), vid kapitalmarknadsavdelningen 36 (37), vid avdelningen för stödfunktioner 30 (27), vid stabsenheten 7 (0) och i direktörens stab 2 (5).

Under 2002 var personalomsättningen räknad i rekryteringar 11,5 % (14 %) i snitt, medan den uttryckt som avgångar var 7 % (13 %). Medelåldern på personalen var 43 (42) år.

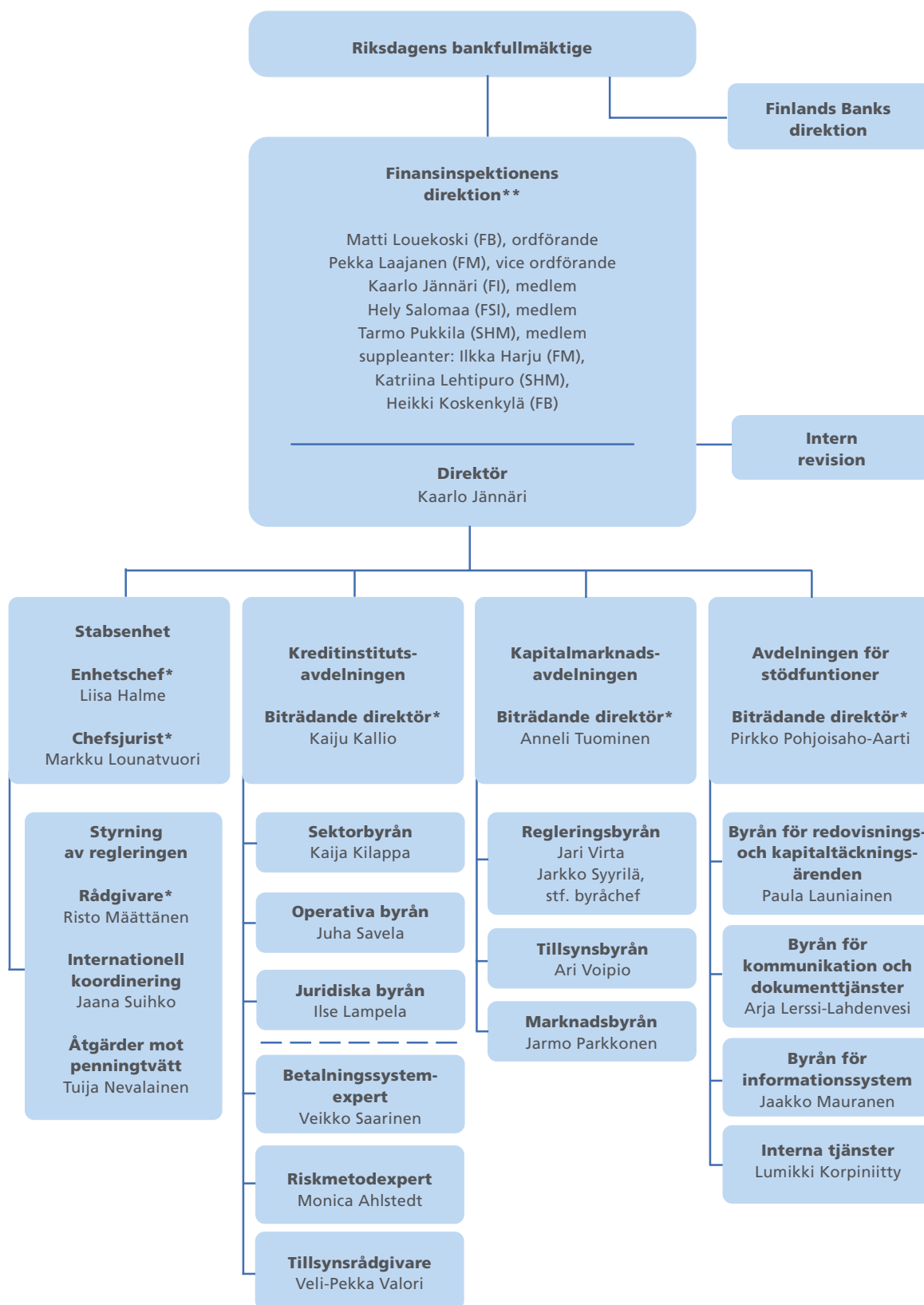
Finansiering

Finansinspektionen finansierar sin verksamhet med tillsyns- och åtgärdsavgifter. Tillsynsavgifter betalas av värdepappersemitenterna och de

företag som står under Finansinspektionens tillsyn. En del av Finansinspektionens beslut och andra åtgärder är avgiftsbelagda. För dessa tar Finansinspektionen ut en åtgärdsavgift.

Kostnaderna för verksamheten uppgick 2002 till 14,2 miljoner euro (12,4 miljoner euro 2001). I tillsynsavgifter inflöt 13,7 miljoner euro i form av periodavgifter och i åtgärdsavgifter 3,5 % (5 %) av verksamhetskostnaderna, dvs. 0,5 miljoner euro (0,6 miljoner euro).

Figur 9.
Finansinspektionens organisation 31.12.2002

Finansinspektionen i korthet

* Medlem av ledningsgruppen

** FB = Finlands Bank, FM = Finansministeriet, SHM = Social- och hälsovårdsministeriet, FI = Finansinspektionen, FSI = Försäkringsinspektionen

Tabell 2.

Verksamhetskostnader och -intäkter 2001 och 2002, tusen euro

	Utfall 2001	Utfall 2002	Budget 2003
Kostnader			
PERSONALKOSTNADER			
Löner			
Fast anställda	5 517	6 012	6 834
Visstidsanställda	560	684	544
Semestervikarier	99	86	107
Övriga löner och arvoden	64	81	100
	<u>6 240</u>	<u>6 864</u>	7 586
Övriga personalkostnader			
Lönebikostnader	2 002	2 236	2 321
Övriga personalkostnader	121	109	207
	<u>2 123</u>	<u>2 345</u>	2 528
Summa personalkostnader	8 363	9 209	10 113
ÖVRIGA KOSTNADER			
Utbildning	312	302	392
Tjänsteresor	319	442	440
ADB-kostnader	807	817	843
Kontorstjänster	666	590	651
Hyror och fastighetsunderhåll	1 176	1 630	1 656
Övriga kostnader	713	1 151	1 891
	<u>3 993</u>	<u>4 932</u>	5 873
AVSKRIVNINGAR			
Maskiner och inventarier	11	25	47
	<u>11</u>	<u>25</u>	47
Summa kostnader	12 366	14 166	16 033
Intäkter			
TILLSYNSAVGIFTER			
Periodavgifter	-11 720	-13 659	-15 458
Åtgärdsavgifter	-637	-493	-573
	<u>-12 357</u>	<u>-14 152</u>	-16 031
ÖVRIGA INTÄKTER			
Diverse intäkter	-10	-14	-1
	<u>-10</u>	<u>-14</u>	-1
Summa intäkter	-12 366	-14 166	-16 033

Finans-
inspektionen
i korthet

▼
 Tabell 3.
Tillsynsavgifter 2001 och 2002, tusen euro

	2002	2001
Kreditmarknadsavgifter		
Affärsbanker	5 782	5 065
Centralinstitutet för sammanslutningen av andelsbanker och medlemsbanker	1 347	1 287
Lokalandelsbanker	154	146
Sparbanker	221	204
Sparbanksaktiebolag	171	155
Övriga kreditinstitut	826	563
Säkerhetsfonder	31	32
Utländska kreditinstituts filialer och representationskontor	53	50
Kreditinstitutens holdingföretag	13	13
Pantlåneinrättningar	8	8
Summa	8 606	7 523
Kapitalmarknadsavgifter		
Marknadsplatser	532	449
Tillhandahållare av investeringstjänster	1 987	1 707
Fondbolag	780	656
Värdeandelssystemet	403	325
Emittenter	1 107	871
Insiderregisteransvariga	244	189
Summa	5 053	4 197
Åtgärdsavgifter		
Fondbolag	158	238
Emittenter	308	343
Övriga	27	56
Summa	493	637
Summa avgifter	14 152	12 357

Finans-
inspektionen
i korthet

► Bilaga

RIKTLINJER FÖR TILLSYN OCH REGLERING 2003–2005

Bilaga

Syftet med vår verksamhet

Vi skall bidra till stabila finansmarknader och främja förtroendet för marknaden och företagen under tillsyn.

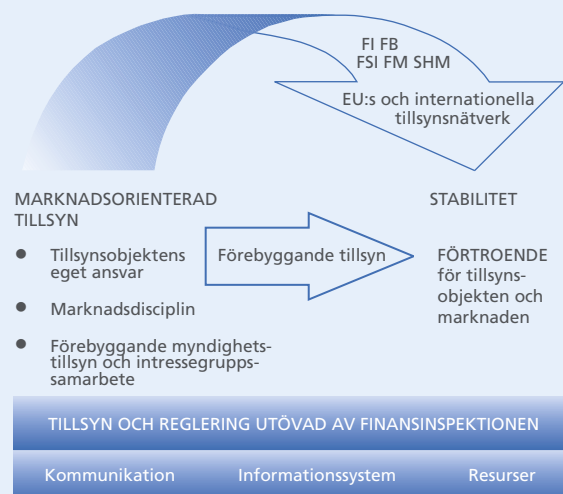
Vårt mål är en förebyggande tillsyn

Vi skall identifiera förändringstrycket och riskerna på finansmarknaden, vi skall medverka till utveckling av stabilitets- och förtroendefrämjande marknadsstrukturer och -rutiner och vi skall snabbt och effektivt reagera på störningar på finansmarknaden.

Målstrategi¹

Vi fokuserar vår verksamhet på en marknadsorienterad tillsyn och främjar

- I funktionssäkra marknader och god företagsstyrning hos tillsynsobjekten
- II ökad marknadsinformation och god marknadssed
- III regelsystem som bygger på flexibilitet och ansvarighet.

¹ I en marknadsorienterad tillsyn bär tillsynsobjekten själva det primära ansvaret för sin verksamhet. Marknadsdisciplinen accentuerar tillsynsobjektens och övriga marknadsaktörers eget ansvar. En grundförutsättning för marknadsdisciplin är konkurrensutsatta marknader och offentlig och genomsynlig information. Marknadsaktörerna ges då möjlighet att bilda sig en uppfattning om riskerna och fördelarna med sina investeringsbeslut. Marknadsdisciplinen och tillsynsobjektens eget ansvar kompletteras genom förebyggande myndighetstillsyn. Den förebyggande tillsynen skall identifiera, förebygga och lösa problemen på ett så tidigt stadium som möjligt.

Strategi för institutionstillsynen

I Vi skall främja funktionssäkra marknader och god företagsstyrning hos tillsynsobjekten

- För att minimera systemrisken övervakar vi framför allt stabilitetsviktiga och riskkänsliga institutioner och system som är centrala för en effektiv marknad.
- Vi övervakar att tillsynsobjekten har tillräcklig riskhanteringsförmåga för sitt risktagande och tillfredsställande riskhanteringssystem.
- Vi medverkar till att företagsstyrningen² hos tillsynsobjekten bygger på sunda och genomsynliga affärs- och verksamhetskontrollprinciper och på åtgärder för att förhindra brottsligt utnyttjande av det finansiella systemet.

Strategi för marknadstillsynen

II Vi skall verka för ökad marknadsinformation och god marknadssed

- Som en finländsk instans skall vi påverka utvecklingen av IAS-standarderna och efterlevnadskontrollen av dem. Vi skall övervaka att våra tillsynsobjekt följer redovisningsbestämmelserna och andra rekommendationer. Vi fäster särskild vikt vid att tillsynsobjekten offentliggör väsentlig och tillräcklig information om sin verksamhet, sina produkter och sin finansiella ställning enligt internationella rekommendationer och standarder.
- Vi skall verka för att emittenterna och börsbolagen uppfyller sin informationsskyldighet konsekvent, punktligt och begripligt.
- Vi skall medverka till att våra tillsynsobjekt i sina kundrelationer följer uppföranderegler enligt lagstiftning, internationella krav och god sed.
- Vi inriktar vår tillsyn på övervakning och utredning av värdepappersmarknadsmissbruk för att öka den förebyggande effekten av tillsynen.
- Vi skall offentliggöra våra tillsynsåtgärder och ställningstaganden för att förbättra marknadens arbetssätt och rättssäkerhet. Vi skall regelbundet offentliggöra information om läget och riskerna i banksystemet och verksamheten på marknaden. Vi skall ta fram information för att öka allmänhetens möjligheter att själv bedöma innehållet i och riskerna med olika finansiella tjänster.

Bilaga

² Företagsstyrning = corporate governance; reglefterlevnadskontrollen (compliance) gäller även börsbolagen.

Strategi för regleringssystemet

III Vi skall främja regelsystem som bygger på flexibilitet och ansvarighet³

- Vi skall verka för att regleringen styr strukturomvandlingen på marknaden, skapar bättre utgångspunkter för tillsynen och kan anpassa sig till förändringarna i god tid.
- Vi skall främja en reglering med tonvikt på principer i stället för detaljerade bestämmelser. Fokus sätts också på uppföranderegler. Vi är för självreglering inom de gränser som marknadsstrukturerna tillåter.
- Vi skall utveckla klara, förhandsgivna principer och bedömningskriterier⁴ för hur tillsynsbefogenheterna skall utövas.
- Vi stöder aktivt en samordning av lagstiftning, tillsyn och uppföranderegler på EU-nivå.

Strategier för stödfunktionerna

Bilaga

- Vi skall se över och effektivera våra arbetsätt, vårt ledarskap och vår organisation för att kunna sköta våra uppgifter enligt omvärldskraven med nuvarande personalnivå.
- Vi skall fördjupa vår kompetens särskilt med tanke på de nya kapitaltäckningsreglerna och IAS-standarderna och öka vårt marknads- och produktkunnande.
- Vi skall utveckla våra kommunikationssystem så att den aktuella information som tas fram av Finansinspektionen och som skall offentliggöras snabbt och lätt blir tillgänglig för våra intressegrupper.
- Vi skall förbättra informationstillgången och -användningen och systemsäkerheten inom dataadministrationen.

Vårt arbetsätt baseras på gemensamma värderingar. Vi skall vara en

självständig,
öppen,
resultatorienterad och
kompetent organisation.

³ I ett regelsystem som bygger på flexibilitet och ansvarighet betonas följande:

- Tillsynsbefogenheterna ger utrymme för diskretionära åtgärder inom ramen för givna spelregler.

- Tillsynsmyndigheten utövar sina befogenheter trovärdigt, entydigt och snabbt.

- Tillsynsmyndigheten är ansvarig (accountable) för sin verksamhet inför såväl lagstiftaren som tillsynsobjekten och marknaden.

⁴ I befogenhetsutövningen beaktas också kraven enligt bestämmelserna om grundrättigheter och mänskliga rättigheter.

Diarium 2002

Dariets huvudpunkter och antal ärenden:	2002	2001
Interna ärenden	45	47
Tillsynsobjektens förvaltning	375	588
Tillsynsverksamhet	370	475
Riskhantering	51	52
Bokföring, bokslut och revision	11	24
Kundskydd och tryggande av konkurrens	233	221
Inspektioner	65	59
Övriga ärenden som gäller tillsynsobjekt	39	58
Övriga externa ärenden	117	101
Totalt	1306	1625

Största enskilda ärendekategorier:	2002	2001
Begäran om utredning i fråga om kundskydd	166	170
Börsprospekt	151	171
Underrättelser	139	239
Regelfrågor	99	172
Inspektioner enligt plan	63	57
Internationellt samarbete	59	65
Inhemskt samarbete	51	32
Avtalsvillkor	44	37
Emissionsprospekt	42	58

Bilaga

2002 diarefördes 1 306 ärenden fördelade på avdelningarna enligt följande: kapitalmarknadsavdelningen 739, kreditinstitutsavdelningen 439, avdelningen för stödfunktioner 61 och staben 67.

Tillsynsobjekt 1998–2002

En förteckning över Finansinspektionens tillsynsobjekt 31.12.2002 finns på inspektionens webbplats www.rahoitustarkastus.fi under Tillsyn/Tillsynsobjekt.

31.12.	LP	OPR	POP	SPY	SP	LL	VR	PLL	UE	ULS	AOJ	SIPA	MP	RY	Övriga	Totalt	Filialer totalt
1998	9	251	43	1	39	19	3	14	6	14	11	46	3	22	15	496	1591
1999	9	246	43	1	39	17	4	13	5	18	11	45	2	25	13	491	1545
2000	9	244	43	1	39	17	4	13	6	18	12	48	1	26	13	494	1543
2001	9	244	42	1	39	16	4	13	7	19	12	50	1	24	13	494	1575
2002	11	243	42	1	39	16	4	13	4	20	11	46	1	23	13	487	1572

LP	Affärsbanker	AOJ	Parter inom värdeandelssystemet
OPR	Sammanslutning av andelsbanker	SIPA	Värdepappersföretag
POP	Lokalandelsbanker	MP	Marknadsplatser
SPY	Sparbanksaktiebolag	RY	Fondbolag
SP	Sparbanker	Övriga	Insättningsgarantifonden (1), ersättningsfonden för investerarskydd (1), holdingsammanslutningar för värdepappersföretag (7), holdingsammanslutningar för kreditinstitut (3), centralinstitutet för sammanslutningen av andelsbanker (1)
LL	Övriga kreditinstitut		
VR	Säkerhetsfonder		
PLL	Pantlåneinrättningar		
UE	Utländska kreditinstituts representationskontor i Finland		
ULS	Utländska kreditinstituts filialer i Finland		

Bilaga	Utländsk representation	1998	1999	2000	2001	2002
	Dotterbanker	4	4	4	7	10
	Representationskontor	17	16	16	11	7
	Filialer	9	8	9	11	11

PUBLIKATIONER RIKTADE TILL FÖRETAG UNDER TILLSYN 2002

Publikationerna kan läsas på Finansinspektionens webbplats www.rahoitustarkastus.fi.

Föreskrifter och anvisningar

105.14

Rapportering till Finansinspektionen av interna transaktioner mellan företag inom ett kreditinstituts eller värdepappersföretags koncern, eller mellan företag i ett finans- och försäkringskonglomerat

203.10

Föreskrift om insändande av tillsynsuppgifter baserade på bokslut och bokföring i värdepappersföretag och deras koncerner

203.30

Rapportering till Finansinspektionen av interna transaktioner mellan företag inom ett kreditinstituts eller värdepappersföretags koncern, eller mellan företag i ett finans- och försäkringskonglomerat

Ställningstaganden och tolkningar

Bilaga

- Preciserad definition av lågriskposter i beräkningen av kapitalbasen för täckning av marknadsrisker
- Tolkning av bestämmelserna om erbjudande av värdepapper enligt värdepappersmarknadslagen
- Tolkning av bestämmelserna om fortlöpande informationsskyldighet enligt värdepappersmarknadslagen
- Tolkning av flaggningsbestämmelserna i värdepappersmarknadslagen
- Tolkning av bestämmelserna om offentligt köpeanbud och erbjudande om inlösning enligt värdepappersmarknadslagen
- Ställningstagande om redovisning av proformauppgifter och jämförelsetal i børsprospekt

Tillsynsmeddelanden

- Föreskrift 202.10 om offentliggörande av avslut i räntebärande värdepapper upphävs
- EU-dialog om nya kapitaltäckningsregler
- Ryssland struket från FATF:s lista över icke samarbetsvilliga länder och territorier
- Kvantitativ analys av inverkan av Baselkommitténs förslag till nya kapitaltäckningsregler
- Finansinspektionens föreskriftssamling revideras
- FATF har uppdaterat sin förteckning över stater med brister i systemet för bekämpning av penningtvätt
- FATF ber om kommentarer till revideringen av FATF:s 40 rekommendationer om åtgärder mot penningtvätt
- Inrikesministeriets förordning med närmare bestämmelser om motåtgärderna
- Masskuldebrevsprogram

INTERNATIONELLA KOMMITTÉER OCH ARBETSGRUPPER

BAC (Banking Advisory Committee)

Rådgivande bankkommitté som bistår kommissionen i beredningen av EU:s finanslagstiftning och har en rådgivande funktion i andra frågor rörande bankregleringen och -tillsynen inom EU. Kommittén biträder kommissionen med genomförandet av EU:s bankdirektiv.

BSC (Banking Supervision Committee)

Banktillsynskommitté som biträder ECBS i frågor som gäller tillsynen av kreditinstitut och stabiliteten på finansmarknaden. Den biträder också ECB med remissyttranden på det finansiella området.

CESR (Committee of European Securities Regulators)

Europeiska värdepapperstillsynskommittén

ECOFIN

EU:s ekonomi- och finansministerråd (Ekofinrådet)

EFC (Economic and Financial Committee)

EU:s Ekonomiska och finansiella kommitté

Bilaga

ESC (European Securities Committee)

Europeiska värdepapperskommittén

FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering)

Arbetsgrupp för finansiella åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Groupe de Contact

Informellt samarbetsorgan för banktillsynen i EES-länderna med syfte att främja samarbetet och informationsutbytet mellan banktillsynsmyndigheterna. Gruppen jämför tillsynspraxis och arbetsmetoder i olika länder, med en tillnärmning av EES-ländernas praktiska tillsynsarbete som mål. Under de senaste åren har Groupe de Contact haft en klart ökad roll i utformningen av tillsynsprinciper och god tillsynsed.

ICBS (International Conference of Banking Supervisors)

Internationell konferens för banktillsyn

IOSCO (International Organisation of Securities Commissions)

Internationellt organ för värdepappersövervakning

PB 159
00101 HELSINGFORS
Tel. (09) 183 51
Fax (09) 183 5328
www.rahoitustarkastus.fi
rahoitustarkastus@rahoitustarkastus.fi